

SZAKDOLGOZAT

Molnár János

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Vidékfejlesztési agrármérnök BSc szak

Magyarhermány agrármúltja, jelene és jövőbeli kilátásai

Belső konzulens: Dr. Lukács Gábor

Egyetemi docens

Belső konzulens

intézete/tanszéke : MATE/Agrárgazdaságtani és

Agrárpolitikai Tanszék

Készítette:

Molnár János

Székelyudvarhely

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
2. Szakirodalmi feldolgozás	6
2.1. Vidékfejlesztés támogatása a közös agrárpolitika forrásaiból.....	6
2.2. Mezőgazdaság termelési helyzete és állatállománya Romániában	7
2.3. Mezőgazdaság korszerűsítése.....	10
2.4. Szarvasmarhatartás fontosabb jellemzői	11
2.5. A tejtermelés és takarmányozás jelentősége	14
2.6. Mezőgazdasági üzemtípusok.....	18
2.7. Pályázati típusok.....	20
3. Anyag és módszer	23
4. Saját vizsgálat.....	25
4.1. Erdővidék bemutatása	25
4.2. Szarvasmarha tenyésztés Erdővidéken.....	27
4.3. Magyarhermány bemutatása.....	32
4.3.1. Demográfia.....	35
4.3.2. Mezőgazdasági élet Magyarhermányban	37
4.4. Saját vizsgálat eredményei	39
4.5. SWOT elemzés.....	50
5. Következtetés és javaslat.....	54
5.1. Következtetés	54
5.2. Javaslatok	55
6. Összefoglaló.....	56
Felhasznált irodalom	57
Ábrák jegyzéke.....	60
Táblázatok jegyzéke	61

1. Bevezetés

Falun felnövő kisgyermekként igen közel áll hozzám a mezőgazdaság és állattenyésztés fogalma, hiszen volt alkalmam megtapasztalni hogyan kell kétkező munkával előállítani a mindennapi betevőt, valamint hogyan kell művelni a földet, hogy az szép terményt hozzon. Szüleim és nagyszüleim is foglalkoztak szarvasmarha tartással, iskolásként nyári szüneteink nagy részét a mezőn töltöttük, hiszen az állatoknak meg kellett termelni a táplálékot.

A 21. század nagy technológiai fejlődéseket hozott magával, a falu szerepe és a háztáji gazdálkodás is nagymértékben háttérbe szorult az utóbbi időkben, amikor főleg az urbanizáció, technológia, gépek korszerűsítése, robotizálás játsza a főszerepet. Viszont egy dolog nem változik, mégpedig az, hogy gazdaságok nélkül az életünk alapvetően megváltozna az élelmiszer előállítás szempontjából. A korszerűsítések ellenére is aktuális nagyszüleink gondolata és tanácsa, miszerint „minden a földből jön, azt művelni kell”.

Dolgozatom során a településemen szeretném kutatni a mezőgazdaság fejlődését, gazdaságok irányításának gyakorlatát, a mezőgazdaság nyújtotta megélhetési lehetőségeket, a modern kor okozta változások hatását a falusi mezőgazdaságban.

Mivel ezen a településen tervezem a jövőmet családommal együtt, ezért foglalkoztat a minket körülvevő gazdasági helyzet, hiszen a falu lakosságának nagy része mezőgazdasági tevékenységből él, vagy kiegészítő jövedelemforrásként szolgál.

Erre a célra félig struktúrált interjú módszerét használtam, melynek során fő célkitűzésem volt választ kapni a következő kérdésekre:

- Mekkora területen folytatják a gazdák mezőgazdasági tevékenységüket?
- Milyen támogatásokat vesznek igénybe?
- A támogatások milyen mértékben járulnak hozzá a család jövedelemforrásának?
- Van-e tervükben hasznosítani az előállított termékeket?
- Van-e utód, aki folytathatja a mezőgazdasági tevékenységet?

A mezőgazdaság fejlődésében nagy problémát jelent a falu népességének csökkenése, hiszen sok fiatal külföldön keresi a megélhetést, kevesen vállalkoznak, kevés a helyi termelő.

Ugyanakkor számos pozitív változás is tapasztalható a mezőgazdaságban, a gazdák a gépeket korszerűsítették, hatékonyabban és nagyobb mennyiségben termelik meg a szálas takarmányt, illetve a különböző támogatások igénybevétele is növekedést mutat.

Dolgozatomban szakirodalmi áttekintés is található, így átfogóbb képet kaphatunk a mezőgazdaság fontosságáról, jelentőségéről, az országban levő gazdasági helyzetről. Továbbá a mezőgazdaság helyzetére is kitérek Erdővidék, majd saját településem, Magyarhermány területén.

2. Szakirodalmi feldolgozás

2.1. Vidékfejlesztés támogatása a közös agrárpolitika forrásaiból

A közös agrárpolitikán belül az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) támogatja az EU vidékfejlesztési célkitűzéseit. (Eurostat, 2017)

Az uniós országok vidékfejlesztési programok révén használják fel az EMVA keretében rendelkezésükre álló forrásokat. A tagországok saját költségvetésükből társfinanszírozzák a vidékfejlesztési programokat, melyek országos vagy regionális szintűek lehetnek. (Eurostat, 2017)

Mindegyik vidékfejlesztési programnak arra kell törekednie, hogy legalább négyet megvalósítson az EMVA hat prioritása közül. Ez a hat prioritás a következő:

- ösztönözni kell a tudástranszfert és az innovációt a mezőgazdaságban, az erdészeti ágazatban és a vidéki térségekben;
- életképesebbé és versenyképesebbé kell tenni a mezőgazdasági termelés minden típusát, valamint támogatni kell az innovatív agrártechnológiák alkalmazását és a fenntartható erdőgazdálkodást;
- elő kell mozdítani az élelmiszer-ellátási lánc megszervezését, az állatjóllétet és a mezőgazdasági kockázatkezelést;
- ösztönözni kell az erőforrás-hatékonyságot, és támogatni kell az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodni képes gazdaságra való átállást a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban és az erdészeti ágazatban;
- helyre kell állítani, illetve meg kell őrizni és javítani kell a mezőgazdasághoz és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó ökoszisztémák állapotát;
- elő kell segíteni, hogy a vidéki térségekben erősödjön a társadalmi befogadás, csökkenjen a szegénység és lendületet kapjon a gazdasági fejlődés. (Eurostat, 2017)

A KAP-jogszabályok közös mutatókat határoznak meg, melyek részét képezik az új teljesítmény-, monitoring- és értékelési keretnek. A mutatók alakulásának nyomon követése éves teljesítményjelentések és a KAP stratégiai tervek teljesítményének kétéves felülvizsgálata révén valósul meg. A nyomon követés azt hivatott megállapítani, hogy az uniós országok mekkora előrelépést értek el saját mennyiségi céljaik és a KAP-célkitűzések teljesítése terén. (Eurostat, 2017)

2.2. Mezőgazdaság termelési helyzete és állatállománya Romániában

Az INS adatai szerint Romániában 2022 december 1-én 1,814 millió szarvasmarha volt számlálva, 0,7%-al kevesebb, mint 2021-ben. Ezel az Európai Unióban a tizedik helyen áll szarvasmarha állományával, de a tejtermelésben csak 18. helyen áll az Eurostat adatai szerint. Ennek hátterében több tényező is állhat, de főleg azzal magyarázható, hogy a romániai állattartó telepek szerkezetét túlzott széttagoztság jellemzi, az állatállomány közel 90%-a öt egyednél kisebb gazdaságokban van. Ezek közül a gazdaságok közül kevés kapcsolódik a gazdasági kereskedelemhez, és a tej nagy részét saját fogyasztásra használják fel.

A statisztikai hivatal adatai szerint a legnagyobb visszaesés Dél-Havasalföldön, Olténia délnyugati és nyugati részein tapasztalható, stagnál a létszám az ország északkeleti régiójában, és Bukarest-Ilfov körzetben. Környékünkön azonban, Kovászna megyében, Románia középrégiójában a szarvasmarhalétszám növekedését mutat 1,1%-al.

Románia mezőgazdasági helyzete 2007-ben, az Európai Unióhoz való csatlakozással kezdett változni. Az EU-csatlakozással erős nyomást gyakoroltak Románia mezőgazdaságának és gazdaságának modernizálására, mind a vidéki, mind a városi területeken. Ez a nyomás erősen érintette a gazdákat, mert nehéz volt felvenni a versenyt más szomszédos országokkal, amelynek egyik magyarázata a tőkehiány volt. (Nagy, 2021)

Főként a kisgazdák hagynak fel az állattartással és mezőgazdasági munkálatokkal, annak ellenére, hogy uniós szinten a támogatásokat kis- és közepes gazdaságok felé irányítják, de ez nem eléggé hatásos, hiszen a kisgazdaság állatállománya akár három marha után is értelmezhető, ami nem hatékony gazdaságnak számít.

A 2007-ben bejelentett mezőgazdasági terület 9,5 millió hektár volt, ami az ország teljes területének körülbelül egyötöde. 2022-re ez az arány jelentősen megnövekedett, 13,5 millió hektárt mezőgazdasági területre, amely az ország területének 57%-t teszi ki.

Romániában a mezőgazdasági ágazat 1989-ig egy dinamikusan fejlődő ágazat volt, kimagaslóan működött a mezőgazdasági termékek külföldi importja, valamint nagymértékben hozzájárult a GDP termeléshez. (Nagy, 2021)

2007-ben a mezőgazdaság az ország GDP-jének 6%-t tette ki, szemben a 2004-es 12,6%-al. (Radu, 2018)

A Román Statisztikai Hivatal adatai alapján 2014-2021 közötti időszakban a mezőgazdaság GDP-hez való hozzájárulása tovább csökkent, míg 2014-ben 4,7%-t tette ki az ország GDP-jének, addig 2021-ben már csak 4,2%-t.

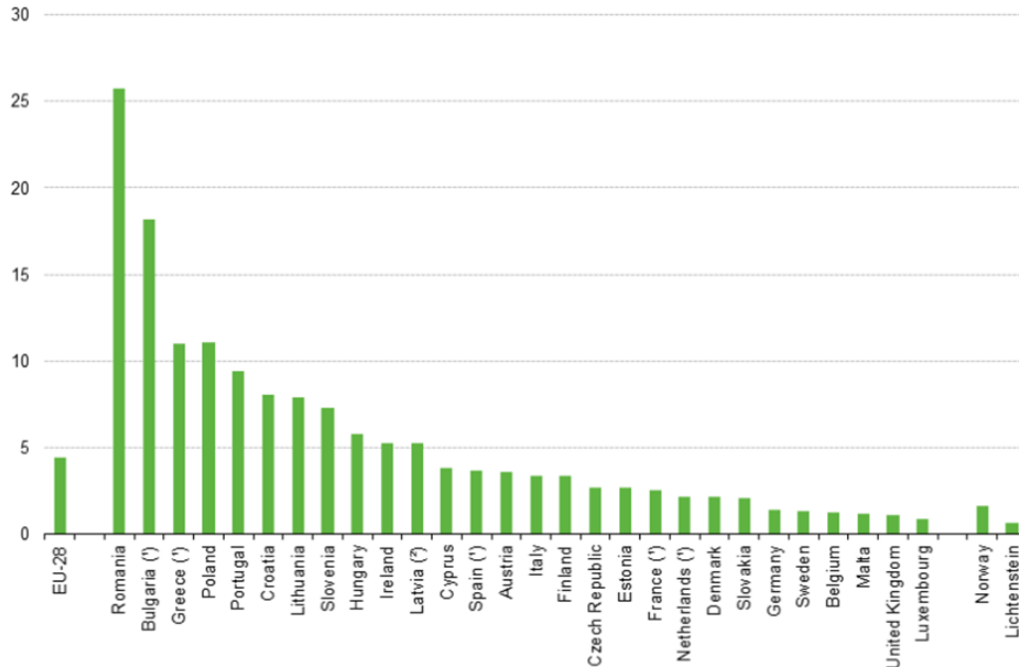
A magas mezőgazdasági potenciál mellett mégis van néhány tényező, amely gátolja a mezőgazdaság előrehaladását. Az EU csatlakozáskor a román mezőgazdaság több, mint 3.931.350 vállalkozást foglalt magába. Napjainkban az EU-ban Románia a legtöbb gazdálkodást működtető ország, közel 3,5 millió gazdasággal, ezek 90%-a azonban 5 hektárnál kisebb gazdaságok. (EC, 2022)

A 2015. évi Eurostat statisztikák szerint a romániai munkaerő 26%-a dolgozott a mezőgazdaságban, ami a mezőgazdaságban foglalkozottak legmagasabb százaléka az EU-ban. Ugyanakkor Románia azon országok közé tartozik, ahol a legmagasabb a 65 év feletti gazdálkodók aránya, amely 44,3%. (Eurostat, 2017)

Az Eurostat 2016-os adatai alapján a diplomások aránya a mezőgazdaságban dolgozó emberek körében a romániai 1,6% és az Egyesült Királyság 25,5%-a között alakul. A gazdaságvezetők több, mint felének az EU-ban kizárólag gyakorlati tapasztalata van, Romániában ez az arány meghaladja a 90%-t.

1. ábra: A mezőgazdaságban dolgozók aránya az EU-ban

Forrás: Eurostat, 2017

A mezőgazdasági munkákat számos tényező befolyásolhatja, amelyek hátrányosan hatnak a dolgozókra és munkaadóra egyaránt. Ezért a szakirodalmak alapján fontos figyelembe venni a mezőgazdasági foglalkoztatást befolyásoló tényezőket, amelyek az Európai Unió tagállamaira a következők:

- *A technológia fejlődésének köszönhető munkaerő-megtakarítás*, hiszen becslések szerint a világ népessége 2050-re közel 10 milliárd fő lesz, így az iparnak a következő évtizedekben 70%-kal több élelmiszert kell előállítani a világ népességének ellátására. Ezt az igényt csak a fejlődő technológiával lehet a jövőben kielégíteni, viszont ez munkaerőköltséggel jár, szükséges a termelékenység javítása, szakképzett munkaerő bővítése. Csugány (2018) tanulmányában részletezi, hogy miként befolyásolja a mezőgazdasági munkaerőpiacot a technológia fejlődése.
- *A makrogazdasági környezet változása*. Ritter (2018) tanulmánya szerint összefüggés található a gazdasági növekedés és a mezőgazdaságban foglalkozottak, valamint más szektorokban lévő foglalkoztatási lehetőségek között. Ezt a megállapítást hosszú távú

kutatás alapján állította fel, és úgy véli, hogy problémát jelent a vidéki kisgazdaságokba rejtett mezőgazdasági munkanélküliségben.

- *A gazdálkodás szerkezete.* Azokban a régiókban, ahol alacsony mezőgazdasági termelékenységgel rendelkeznek, jelentősebb munkaerő csökkenés következett be, mint azokban, ahol magasabb volt a termelékenység. (Ritter, 2018)
- *A gazdálkodók demográfiai jellemzői és végzettsége.* A végzettséggel rendelkező gazdák a gazdaság menedzselésének, és vezetésének javulását segítik elő, de a foglalkoztatás kilátásait is. Szakképesítés nélküli középkorú gazdák kilátásai mások, hiszen a pályázati és munkaadói lehetőségek korlátozottak.

Ugyanakkor a képzett generáció kimaradása – különösen a családi gazdaság esetében, amikor az örökös nem folytatja a termelést – jelentősen hozzájárul a gazdasági munkaerő szerkezetének a változásához. (Ritter, 2018)

A munkaerő alacsonyabb képzettsége és a romló korstruktúrája is hozzájárul számos kelet-európai tagállam szükséges szerkezetalkítási folyamatának a hátráltatásához.

- *A vidéki munkaerőpiac alacsony színvonala.* A vidéki munkaerőpiaci részvétel jelentősen mérsékelt, mivel a munkabíró férfiak idősebbek, a nők pedig nem vállalnak mezőgazdasági munkát, valamint más munkalehetőségek hiányában sokan a munkakeresést is feladják. (Ritter, 2018)
- *Agrártámogatások alakulása.* Bár az agrártámogatások elsősorban a termelékenységre és jövedelemre hatnak, egyidejűleg a munkaerő alakulására is hatással vannak.

Ezek alapján az agrárpolitika nem új munkahelyek teremtésére fókuszál, hanem a meglévő gazdaságok fenntartására.

2.3. Mezőgazdaság korszerűsítése

A 21. században világszerte jelentős változások történtek a mezőgazdaság fejlődésében, ugyanakkor számos kihívásnak kell megfelelni ezen ágazaton belül, amely közül a legfontosabb az egyre növekvő népesség élelmiszerrel való ellátása. Az ENSZ 2013-as előrejelzése szerint a világ népessége 2050-re elérheti a 9,5 milliárdot is, tehát egyre nagyobb szerepe lesz a mezőgazdaságnak, a magasabb hozzáadott értékű élelmiszerek (hús, tejtermékek) előállításában.

A gazdálkodó ember hozza létre és működteti, valamint hasznosítja a tudomány eredményeit, hiszen a technika fejlődésével beavatkozik a mezőgazdasági termelésbe, képes javítani a talaj termőképességét különböző mechanikai és kémiai eszközökkel, természetes módon vagy műtrágyával növelni a talaj tápanyagtartalmát, termőképességét, illetve a természetes csapadékhiány esetében pótolni a csapadék mennyiséget öntözőberendezésekkel.

A mezőgazdaság fejlődéséhez nagymértékben hozzájárult a mezőgazdasági pályázatok igénybevétele, melyeknek célja a helyi termelők versenyképességének javítása, a termelés fokozása, fiatal gazdák támogatása, munkalehetőségek kínálása, a vidéki térség megőrzése, megművelése.

2.4. Szarvasmarhatartás fontosabb jellemzői

Hazai tenyésztésben a szarvasmarhákat szaporítás szempontjából valamint hasznosítás (tej, hús) szempontjából tenyésztik. Fontos figyelembe venni az állatok megfelelő tartásának érdekében néhány szempontot, mint például, hogy olyan személy gondolja, aki megfelelő elméleti és gyakorlati tapasztalattal egyaránt rendelkezik, felismeri ha az állat egészséges vagy épp beteg, naponta legalább egyszer ellenőrzi őket, illetve a beteg állatok azonnali ellátásáról és gyógyításáról gondoskodik.

Ahhoz, hogy egy gazda szarvasmarhatartást vállaljon, gondoskodnia kell a megfelelő épületekről (például istálló, szénacsűr), a napi takarmánymennyiség előállításáról. Az istállók esetében elsődleges szempont, hogy a külső, zavaró tényezők elkerülhetők legyenek, az állatoknak szabad mozgás legyen biztosítva ajtónyílások segítségével, a gazda és az állat egyaránt akadálymentesen tudjon hozzáférni az etető-itató berendezéshez, legyen elegendő hely a szarvasmarha megfelelő fekvéséhez, az istálló padozata ne legyen csúszós, az ürülék és csurgalékvíz legyen könnyen eltávolítható. (Dr. Gyuricza, 2019)

Mivel a környékbeli gazdák többsége borjukat hasznosít, ezért fontos tudni, hogy az újszülött borjú elhelyezésénél figyelembe kell venni, hogy érzékeny a levegő hőmérsékletére, páratartalmára. Egy újszülött borjú hőmérsékleti igénye 17-22 °C, legalacsonyabb megengedett hőmérséklet a 10 °C. Az optimális páratartalom nyáron 60%, télen pedig 85%.

Az ellés helyes előkészítése kihat a borjú egészségére, fejlődésére. Fontos, hogy az ellés nyugodt, megfelelően előkészített helységben történjen, előtte bőségesen be kell almozni

tiszta szalmával. A tehenetet ellés előtt szükséges lemosni a farokredő, farok, végbélnyílás környékén. Ellés után az újszülött borjút köldökfertőtlenítés után az anyja elé helyezik, hogy tudja szárazra nyalni, hiszen az anya nyelvének szárító, masszírozó hatása van, melynek hatására a borjú lábra áll és szopni kezd. Azért fontos az újszülött borjú gyors ütemben való felszárítása, mert a tehén méhében 38 °C-os hőmérsékleten tartózkodott, viszont ellés után alacsonyabb hőmérséklet fogadja, könnyen megfázhat mivel a nedves test erőteljesen párolog.

Mivel az újszülött borjú gyomrának kicsi a befogadóképessége, ezért egyszerre csak 0,5-1 L tejet képes befogadni az első napokban. Fontos, hogy első héten naponta négyszer-ötször meg kell itatni a borjút főcstejjel a megfelelő testsúly gyarapodás érdekében.

Tehát első és második hétben a borjú csak a tejet hasznosítja az egygyomrú (monogosztrikus) állatokhoz hasonlóan. Két-három hét szükséges a bendő és recés gyomor kifejlődéséhez, majd utána a borjú hozzászokik az eléje tett abrakhoz és szilárd takarmányok rendszeres fogyasztásához. A borjú elválasztása a tejtől úgy történik, hogy biztosítják a megfelelő napi abrakkeverék fogyasztását, ami 0,8-0,9 kg/nap, illetve szénafogyasztást, ami 0,5 kg/nap.

Fontos a megfelelő folyadék adagolása is, hiszen amint a borjú már szilárd takarmányt is eszik, a tej önmagában nem pótolja a bendőben az emésztéshez szükséges vízmennyiséget.

A téli takarmányadagokban a jó minőségű zöldtakarmányból készített szilázs vagy répafélék alkotják a nedvdús takarmányokat. (Dr.Gyuricza, 2019)

Az alábbi táblázat összefoglalja a borjúk megfelelő takarmányozásához szükséges mennyiségeket:

1. táblázat: Tejelő és kettős hasznosítású borjak takarmányozása

Forrás: Dr. Gyuricza Csaba adatai alapján, saját szerkesztés

Takarmány megnevezése	3 hónapos	4 hónapos	5 hónapos	6 hónapos
Kukorica szilázs kg (tetszés szerint)	~5	~8	~10	~15
Lucerna széna kg	2	2	3	3
Növendék marhatáp kg	2-3	2-3	2-3	2-3

Az tenyésztő nevelésének célja az értékesítés mellett a tenyész utánpótlása. Az utóbbi a szarvasmarhák esetében nagyobb gondot jelent a gazdák számára, mint a rövid generációs intervallumú sertés vagy baromfi esetében. Átlagos körülmények között a teheneket 3-4 laktációt követően selejtezik, így a gazdák az állomány 25-30%-át pótolni kényszerlőnek, így a megszületett üszők kb. kétharmadát szükséges megtartani és felnevelni.

Féléves koruktól az üszők nevelése során a következő három fázis szerint járnak el:

1. fázis: éves koruk alatt nyáron legelőfüvet és kb. 2 kg abrakkeveréket adnak, télen pedig kb. 15 kg kukorica szilázst, 2 kg abrakkeveréket vagy szilázs helyett 7-8 kg szénát és 2 kg abrakkeveréket adnak.
2. fázis: éves kortól termékenyítésig, 18 hónapos koráig, majd a vemhesség 6 hónapjáig nyáron a legelőről táplálkozik, télen kb. 20 kg szilázst és 3-4 kg szénát adnak.
3. fázis: a vemhesség hatodik hónapjától az ellésig nyáron szintén a legelőről táplálkozik és mellette 3 kg abrakkeveréket adnak, télen kb. 25 kg kukorica szilázst, 4 kg szénát, 3 kg abrakkeveréket adnak. (Dr.Gyuricza)

Egy éves korukig az üszők nagy növekedési eréllyel rendelkeznek, napi 800-850 gramm testsúlygyarapodást mutatnak. Növekedésük akkor tekinthető megfelelőnek, ha egy éves korukra elérik a kifejlett kori testtömegük 50%-át, a 300-320 kg-ot.

Egy éves koruktól 22 hónapos korukig vagy 8 hónapos vemhességig csökken a növekedésük, saját gyarapodásuk 450-500 kg. Az egy évnél idősebb üszőket csak mérsékelt energiaellátásban szabad részesíteni, kivételt képeznek a vemhes üszők, ugyanis az energiával bőségesen ellátott üszők tehénkori hasznos élettartama akár két évvel is csökkenhet.

A vemhesség utolsó két hónapjában jelentősen megnő az üszők tápanyag szükséglete, hiszen a magzat gyorsan fejlődik. Mivel még ebben az időszakban nem érik el végleges fejlettségüket, még saját testállományukat is növelni kell. A túlzott energia felvétel növelheti a borjú súlyát, amelynek hátránya a nehéz ellés lehet. (Schmidt János, Zsédely Eszter, 2011)

2.5. A tejtermelés és takarmányozás jelentősége

A mai gazdaságokban a fejés műveletét fejőgépek segítségével végzik az errel a célra kialakított fejőházakban, amelynek számos előnye van a kézi fejéssel kapcsolatban, mint például a nagyobb tisztasággal végezhető fejés, a tej zárt rendszerben való szállítása és hűtése, a munkatermelékenység növekedése.

A legtöbb fejőház halszállkás elrendezésű. Fejés előtt nagyon fontos a tehenek tőgyének lemosása mielőtt a vákuumos fejőgépet felhelyezik, valamint fejés után, mikor a gép automatikusan lecsatlakozik a tehen tőgyéről, a gazdák antibakteriális géllel kenik be a tehenek tőgyét a különböző fertőzések megelőzéséért. A fejés legkritikusabb szakasza a fejés vége, ugyanis túlfejni sem szabad, de tejet visszahagyni a tőgyben sem. A tej 4 perc elteltével 1,5-2 fok Celsius hőmérsékletre lehűl, ezt nevezik a gazdák bio tejnek („komfort tej”).

2. ábra: Halszállkás elrendezésű fejőház

Forrás: saját fotó

A 3. ábrán látható fejőkocsi vontató felszereléssel rendelkezik, amelynek segítségével a gazdák a legelőre tudják szállítani azt, ahol a szarvasmarhacsorda és az eszténa (tanya) található. A fejőkocsi benzines, saját áramfejlesztővel működik. A két oldalához 4-4 szarvasmarhát engednek oda, amelyek a fejőkocsi közepén abrakot kapnak, és közben megfejjik őket.

3. ábra: Legelőre vontatható fejőkocsi

Forrás: saját fotó

A takarmányozás jelentős mértékben befolyásolja a tejelő tehenek által leadott tej minőségét, befolyásolja a fehérjetartalmát, amely általában 3,0-3,8% között változik fajtától, laktációs időszaktól, laktáció számától függően.

Tudjuk, hogy a kérődzőknek a gyomruk négyrekeszes: bendő, recésgyomor, levelesgyomor, oltógyomor. Borjak esetében azonban a négyrekeszes gyomor még nincs kifejlődve, ezért az emésztés nagy része (70%) az oltógyomorban történik, így születésük után két-három héttel még nem tudnak szálas takarmányt megemészteni. Nagy tévedés a másfél-két hetes borjakat már abraktakarmányra szoktatni vagy a tejhez korpát adagolni, hiszen emésztési zavarok, puffadás, étvágytalanság jelentkezhetnek, az állat „felfújódhat” és elpusztulhat.

Ahhoz, hogy megfelelő zsírtartalmú legyen a tej, nagyon fontos, hogy a takarmány megfelelő mennyiségben tartalmazzon nyersrostot, mivel a tej zsírjának több, mint felét a nyersrost lebontásakor keletkező ecetsavból állítja elő a tehén.

Mezőgazdasági kutatások szerint ahhoz, hogy a tej százaléka megfelelő legyen, a takarmány szárazanyagtartalma 17-18%-ban nyersrostot kell tartalmazzon.

Nagyon fontos, hogy a tehenek takarmányozása összhangban legyen a tenyésztési idővel, ezért ajánlott a négyfázisú takarmányozási rendszer:

- „ a laktáció korai fázisában (100 nap) a tehén maximumra növeli a tejtermelését, a szárazonállás időszakában felhalmozott tartalékot mobilizálja és tejtermelésre hasznosítja. Az energia és fehérjetartalom jóval az átlag fölött kell legyen, a maximális tejtermelés elérése és minél hosszabb ideig szinten tartása érdekében”. (Dr. Tiboldi, 2005)
- „ a laktáció középső szakaszában a tejtermelés csökken, a tápanyag szükséglet fokozatosan csökken, beleértve a fehérje energiatartalmát is. Ez nagyobb mennyiségű tömegtakarmány felhasználását jelenti”. (Dr. Tiboldi, 2005)
- „ a laktáció késői szakaszában, a tehén tejelés végén van, a tejtermelés alacsony, csökkenteni szükséges a takarmány fehérje és energiaszintjét. De szükséges elegendő takarmányt etetni, az elveszett testtömeg visszanyerésére és a tartalékok újraképzésére”. (Dr. Tiboldi, 2005)
- „ a negyedik fázis a szárazonállás időszaka, amikor a tehén fehérje energiaszükséglete alacsony. Ebben az időszakban a fehérjeszükséglet kielégítésére általában elegendő a tömegtakarmány”. (Dr. Tiboldi, 2005)

A takarmányozás nem folyósolja be a tej kalcium és foszfor tartalmát, ami azt jelenti, hogy ha a takarmányban nincs elegendő kalcium és foszfor, a tej mennyisége fog csökkenni.

A tehenek takarmányozása során a zöldtakarmány a legtermészetesebb takarmány forma. Laktogóg hatása van, amely nagy vegetációs víztartalmával, jó emészthetőségével, kedvező étrendi hatásával, és a karotin ellátásra gyakorolt kedvező befolyásával magyarázható.

A fűféle zöldtakarmányok közül a réti fű, a zöld rozs, a zöld silókukorica, a szudáni cirokfű azok a takarmányok, amelyeket leggyakrabban etetnek. A pillangós zöldtakarmányok közül legelterjedtebb a lucerna, vöröshere és a baltacim. Ezek nagy fehérjekoncentrációval rendelkeznek, ezért ha nagyobb mennyiségben etetik a gazdák, jelentős fehérjetöbblet áll elő, amely ronthatja a termékenységi eredményeket. A zöldtakarmányok takarmányértékét jelentős mértékben befolyásolja a megfelelő kaszálás időpontja, mivel a vegetáció előrehaladásával a nyersrost tartalom megnő, ennek következtében a szárazanyag keményítőértéke és nyersfehérje tartalma folyamatosan csökken.

A napi zöldtakarmány szükséglet a tehén, bika, üsző esetében 40-50 kg, az egy évnél idősebb növendék marha esetében 25-30 kg, az egy évnél fiatalabb borjú esetében 13-18 kg. (Dr. Gyuricza)

A silózott takarmány (szilázs) abban különbözik a zöldtakarmánytól, hogy erjedési savakat tartalmaz, amelyeket a szarvasmarha szervezete mind energiaszükségletének fedezésére, mind termékelőállításra tud felhasználni.

A silózott takarmányok közül a legnagyobb jelentőséggel a silókukorica bír a szarvasmarhák takarmányozásában. A legjobb minőségű szilázst akkor nyerik, ha a silókukoricát 30-35% körüli szárazanyag tartalommal silózzák. Ha ennél kisebb a szárazanyag tartalom, akkor kisebb lesz a silókukorica energiakoncentrációja, nő az ecetsavmennyiség, így romlik a szilázs minősége. Viszont ha nagyobb a szárazanyagtartalom, az erjeszthetőség szintén romlik ahogy a minőség is, mivel csökken a könnyen oldható szénhidrátok mennyisége. (Dr. Orosz és Dr. Hoffman 2014)

A szénafélékkel való takarmányozás legfontosabb célja, hogy az állatok megfelelő nyersrost ellátását, ezáltal a bendőfolyadékban a megfelelő ecetsav koncentrációt és a tejtermeléshez szükséges ecetsav-propionsav arányt, valamint a bendő normális működését biztosítsa. 3-5 kg pillangós szénával 30 kg-os tejtermelés esetén is, a fehérjeszükséglet 15-25%-a fedezhető. (Dr. Orosz és Dr. Hoffmann, 2014)

A tejtermelő szarvasmarhák takarmányozásában az abraktakarmányok nagy szerepet játszanak, amelyeket főleg darált formában érdemes etetni. Hazánkban a szemes takarmányok közül legfontosabb a kukorica, mely ízletes, jól emészthető, nagy energiértékkel rendelkezik. A kukorica mellett az állatok energia ellátásához jelentősen hozzájárul a búza, árpa, tritikálé. (Dr. Gyuricza)

2.6. Mezőgazdasági üzemtípusok

Közismert tény, hogy a fejlett országokban, az Európai Unió régi tagállamaiban és az Egyesült Államokban is a mezőgazdasági termelés alapvetően családi gazdaságokban folyik. Vállalatelméleti szempontból a mezőgazdasági társaságok esetében fontos tényező, hogy ezeket a tevékenységeket ki irányítja, hogyan vannak szerveződve, illetve koordinálva. Amikor a vállalat szervezeti struktúráját vizsgáljuk számos kérdés tevődik fel, mint például a föld és a munka kapcsolata (az irányító és a végrehajtó tevékenysége), a termelési tényezők birtoklása, termelési tényezők szerveződése (saját munka, bér munka, bérlet), a vállalat jogi formája, stb.

A gazdasági társaságok működése esetében fontos megnevezni a vállalkozót, aki viseli a beruházások kockázatát, a menedzsert, aki a felelősséget vállalja a gazdaság napi működtetéséért, az alkalmazottakat, akik biztosítják a munkaerőt a termelés folyamatában. Amikor szervezeti struktúráról beszélünk, fontos kritérium az is, hogy a gazdálkodó a munkaidő hány százalékát tölti el a gazdaságban, illetve mint bevételi forrás, a gazdasági jövedelem hány százalékát képezi a családi jövedelemnek. (Bors R., 2008)

Egyéni gazdaságok

A mezőgazdasági termelés nagy része egyéni gazdaságokban zajlik. Ez a tevékenység környékünkön a vidéki régiókban a lakosság megélhetésének a legfontosabb forrása, sok gazdaságban az egyetlen megélhetési forrás.

Az egyéni gazdaságokat három csoportba sorolhatjuk:

- **Önellátó gazdaságok (szubsztituens gazdaságok)**

Ezeknek mérete kisebb 1 hektár szántónál vagy 0,1 hektár ültetvényénél, vagy 400 m² üveg és fólia alatti felületnél, illetve 2 állatnál. Ezeknek a céljuk a háztartási szükségletek egy részének megtermelése, tehát nem a jövedelemszerzés. Ez a

gazdasági forma nem tekinthető üzleti vállalkozásnak, adót sem fizet, támogatásban sem részesülhet, viszont még mindig nagy szerepe van a falusi lakosság megélhetésének biztosításában. (Bors R., 2008)

- Családi gazdaságok

RAUP 1986 definíció szerint olyan vállalkozásként határozza meg a családi gazdaságot, amelyben a tartós termelési eszközök (föld, munka) feletti ellenőrzés nagy részét a családi egység végzi, évente 1,6 fő munkáját köti le, valamint az éves munkaerő használat nem haladja meg évente a 3 főt, viszont a bér munkaerő alkalmazása nincs kizárva.

Másik fontos jellemzője, hogy a termőföld, mint tőke, az irányító és a kivitelező tevékenység többnyire egy család kezében összpontosul, a vezetők rokonsági kapcsolatban állnak, a mezőgazdasági termelés a család számára a legfontosabb bevételi forrás.

A családi gazdaságokon belül megkülönböztetünk két fő csoportot annak alapján, hogy a gazdaságból származó jövedelem milyen arányú a család összjövedelmében. Tehát beszélhetünk a család számára fő-, illetve mellékjövedelmet biztosító gazdaságokról. Másik csoportosítás szerint megkülönböztetünk olyan családi gazdaságon belül működő tevékenységet, ahol a gazdálkodó főmunkaidőben (full-time) végzi a munkát, illetve csak részmunkaidőben (part-time).

A főfoglalkozású családi vállalkozások mérete lehetővé teszi, hogy a család teljes mértékben megélhessen a jövedelemből. Ez a típusú gazdasági forma tovább tagolódhat olyan gazdaságokra, ahol a mezőgazdaságon kívüli jövedelem kisebb, mint 10%, vagy 10% és 50% közötti, de az 50%-t nem érheti el.

A részfoglalkozású családi gazdaságokban a mezőgazdaságból származó jövedelm a család fenntartásának csak kisebb részét fedezi, tehát a családtagok más forrásokból származó jövedelmét egészíti ki. A gazdaság ezen típusa is üzleti vállalkozásnak tekinthető, mivel fő szempontnak számít az árutermelés és a pénzjövedelem. (Bors R., 2008)

- Vállalkozói nagygazdaságok

Ezekben a gazdaságokban a munkaerő szükséglete már meghaladja a tulajdonos vagy családja munkaerő kapacitását, a gazdálkodás tehát bér munkásokra van alapozva, az is előfordul, hogy az irányítás is fizetett alkalmazottakra van bízva.

Az agrárpolitikusok nem támogatják ezen gazdasági forma elterjedését, mivel a földtörvény behatárolja az egy személy által vásárolható és bérelhető termőföld

maximális méretét. A jelenlegi földtörvény szerint saját tulajdonú föld 300 hektár, bérelt föld pedig 1500 hektár lehet. Ebben az esetben ritkán fordul elő, hogy egy személy rendelkezik a szükséges tőkével. (Bors R., 2008)

2.7. Pályázati típusok

Számos kutatás bizonyítja, hogy a vidékfejlesztés közpolitikai jelentőségének tendenciája növekszik. A vidékfejlesztés különböző ágazatok összessége, amely magába foglalja a mezőgazdaságot, ipart, a különböző méretű vállalkozásokat, humán erőforrásokat, vidéki turizmust egyaránt, szem előtt tartja a környezetet, fenntarthatóságot, vidéki gazdaságot.

Célja a lakosságot arra ösztönözni, hogy a vállalkozásfejlesztési támogatások által a mezőgazdaságból származó jövedelemforrásokon kívül más megélhetési lehetőségeket találjanak.

God et al. (2022) tanulmányai szerint, a hagyományos vidéki mezőgazdaság visszaszorulóban van, melynek a feltétele az volna, hogy helyben tartsa a vidéki lakosságot.

Ebben nagy segítséget nyújtanak a különböző pályázatok, amelyeket igénybe vehetnek a gazdálkodók, arra ösztönözve őket, hogy helyi termékekkel lássák el magukat, falubeli társaikat, illetve a falut körülvevő környezetet élhetőbbé, rendezettebbé alakítsák.

A faluban legfőképp igényelt támogatás a Fiatal gazda pályázat, melynek előnye, hogy egyike a kevés előfinanszírozott pályázatnak, szabad felhasználású, valamint akár tanyát vagy állatállományt is lehet venni az elnyert összegben.

A faluban a gazdálkodók nagy része idősebb korosztályba sorolható be, nagyon be, kevesebb a 35 év alattiak aránya. A mostani felmérésem szerint úgy gondolom, hogy növekedhet még a fiatal gazdák száma is, melynek fő célja a gazdaságalapítás támogatása, a mezőgazdasági munkaerő korstruktúrájának javítása, a vidék népességmegtartó képességének növekedése, valamint a mezőgazdasági tevékenység hosszútávú megtartása.

Ez a támogatás, amely az első 50 támogatható hektárra nyújtható be, hozzájárul a fiatal gazdálkodók jövedelmének növeléséhez a tevékenységük megkezdésekor és után, amikor első alkalommal helyezik a mezőgazdasági üzem élére.

Romániában három fontosabb mezőgazdaságot támogató program működik, az A.P.I.A. – MIKÜ, LEADER és SAPARD, melyeket az Európai Unió hozott létre a csatlakozni kívánó tagállamok számára, a mezőgazdaság és vidékfejlesztés támogatására.

Az APIA – MIKÜ (Mezőgazdasági Intervenciós és Kifizetési Ügynökség – Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură) a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium fenntarthatósága alatt működik, mely mezőgazdasági területalapú támogatások és vidékfejlesztés céljából lett létrehozva. Az intézmény felépítése Románia szinten a következő: 42 megyei központ, 459 városi kirendeltség. Erre a támogatásra kérelmet nyújthat be minden olyan gazda, aki legalább 50 ár földterülettel rendelkezik. A támogatásokat közvetlen kifizetések formájában folyósítják, amelyeket az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IACS) kezel. (APIA – MIKÜ hivatalos weboldala)

A LEADER (Liaison Entre Actions de Developpment de l'Economie Rurale –Közösségi kezdeményezés a vidéki gazdaság fejlesztéséért) gazdasági, társadalmi és környezeti kérdések helyi megoldásával segíti a fenntartható fejlődést Európa vidéki területein.

A LEADER program hét alapelvre támaszkodik:

- Területalapú fejlesztés: a kisebb gazdasági és társadalmi szempontból összetartó térségeket tartja a vidékfejlesztés célterületének.
- Alulról építkező megközelítés: a programban szereplő helyiek részt vesznek a stratégiáról való döntésben.
- Háromoldalú partnerség: az úgynevezett helyi akciócsoport a vállalkozói-, civil-, és közszféra együttes működése.
- Innováció: minél szélesebb körbe bevezetni egy új terméket, egy új szervezetet vagy egy új stratégiát.
- Integrált ágazatközi megközelítés: nem egy ágazat fejlesztése, hanem több ágazatra való kiterjedés és ezek együttes kezelése.
- Hálózati működés: magába foglalja az eredmények megosztását más érintett akciócsoportokkal, mert kapcsolatot teremt emberek és projektek között.

Kooperáció: feltételez egy helyi akciócsoportot, amely közös projektet vállal fel egy másik LEADER programban résztvevő csoporttal. (Ministerul Agriculturii și Dezvoltării rurale – Földművelésügy és Vidékfejlesztési Minisztérium hivatalos oldala)

A SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) programot az Európai Unió kormányfőinek 1999 tavaszán Berlinben megtartott csúcsértekezletén hagyták jóvá, mely az EU-hoz csatlakozni kívánó 10 közép-és kelet-európai országban a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés területén kezdeményezett. A program célja kettős:

- segítséget nyújt a jelölt országoknak a közösségi jogszabályok (acquis communautaire) átvételében, különösen az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) finanszírozott agrárstruktúra- és vidékfejlesztési intézkedésekre;
- hozzájárul egy fenntartható és versenyképes agrárgazdaság kialakításához, valamint a vidék életképességének növeléséhez, a mezőgazdaságból származó káros környezeti hatások csökkentéséhez, segít a munkahely megtartásban és teremtésben egyaránt.

A program finanszírozására kérelmet nyújthat be minden jogi vagy magán személyiség, aki mezőgazdasági vállalkozással rendelkezik, vagy legalább 50%-ban mezőgazdasági tevékenységből kapja a jövedelmét. A támogatások igénybevételéhez minden vállalkozásnak a beruházás összes elismerhető költségének legalább 25%-os önrészt kell biztosítania, kivételt képeznek az agrár-környezetvédelmet és tájfenntartást szolgáló intézkedések, mivel ezek nem beruházások. (Ministerul Agriculturii și Dezvoltării rurale – Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium hivatalos oldala)

3. Anyag és módszer

Kutatásom során szekunder forrásként szakkönyvek, nemzetközi és hazai kiadványok, Eurostat adatainak használatával tanulmányoztam a mezőgazdaság és állattenyésztés szerepét Romániában, Erdővidéken, valamint saját falumban, Magyarhermányban.

A témához kapcsolódóan primer kutatást is végeztem, melynek során a kvalitatív elemzésen van a hangsúly, de kvantitatív vizsgálat is van.

Összesen 25 interjút készítettem a saját vizsgálati célterületemen élő és mezőgazdaságban dolgozó emberekkel. A gazdák állattenyésztéssel és mezőgazdasági munkálatokkal foglalkoznak a faluhoz tartozó területeken.

A gazdákat arról kérdeztem, hogy mekkora területen folytatják a mezőgazdasági tevékenységüket, mekkora az állattartomány, milyen állatfajokkal foglalkoznak, az állatokat saját célra vagy eladásra nevelik-e, hányan dolgoznak mezőgazdaságban a családból, milyen típusú támogatásokat vesznek igénybe, mennyire számít fő megélhetési lehetőségnek a mezőgazdaság által kapott jövedelem, milyen gépekkel dolgoznak, hogyan tudják hasznosítani az előállított tejterméket, illetve mi a véleményük a jövőképpel kapcsolatosan.

Számomra vidékfejlesztés szempontjából fontos volt felmérni a településem gazdasági helyzetét a mezőgazdaság területén, hiszen ezáltal számos kérdésre választ kapva, illetve új inspirációkat szerezve javaslatokat fogalmazhatok meg a gazdáknak, hogy miként tudjuk fejleszteni vidékünket, ezáltal felzárkózni más, fejlettebb közösségekhez.

A 25 alanyt különböző életkor szerint választottam, így több korosztály által nyertem információt a mezőgazdasági tevékenységekkel kapcsolatban, hiszen a fiatalabb gazdák már a pályázati lehetőségeket használva vágta bele a mezőgazdasági életbe, míg az idősebb gazdák még vontató állatok és kétkézű munka segítségével foglalkoztak elsősorban a területek megművelésével.

Az interjúnak több fajtája ismert, mint a kérdőíves-, struktúrált-, félig struktúrált-, narratív-, illetve mélyinterjú. (Majoros P., 2015)

Azért választottam a félig struktúrált interjú módszerét a vidékfejlesztésben, mivel én, mint kutató, és a gazdák, mint válaszadók között közvetlen és feszültségmentes beszélgetés alakult ki, így az előre meghatározott kérdésekre kapott válaszokat sikerült feldolgoznom a felmérés

során. Az interjú során megfogalmazott kérdéseket szó szerint felolvastam minden gazdának, hasonlóképpen a kapott válaszokat is szó szerint lejegyeztem. Amit előnyként tapasztaltam az interjúk során, hogy magas volt a válaszadási arány, könnyen tudtuk tisztázni az esetleges félreértéseket és helyben pontosítani tudtam a válaszokat, illetve feljegyzéseket készíthettem a gazdák mindennapi tevékenységéről, így objektív megfigyelőként betekintést nyertem sok gazdasági életbe. Egyedüli hátrány, amit tapasztaltam az interjúk készítése során, hogy sok időt vett igénybe, egy hét alatt sikerült csak elkészíteni a kijelölt gazdákkal az interjúkat, alkalmazkodni kellett az általuk meghatározott időponthoz, így a beosztási tervem is változott.

4. Saját vizsgálat

4.1. Erdővidék bemutatása

Erdővidéket északon a Dél-Hargita, napkeleten a Baróti hegység, napnyugaton a Persányi hegység övezi körül. Ez utóbbi más néven a Rika hegység, egyetlen hegye a magyar Kárpátoknak, amely a nagy hun király, Attila feleségének, a legendás Réka királynőnek a nevét viseli.

Erdővidék Kovászna megye északnyugati részén terül el, Kovászna megyét közvetlenül a szomszédos Brassó és Hargita megyéktől elválasztó határvonal mentén. A 46°4'30" északi szélességi kör, valamint a 25°36' keleti hosszúságú kör metszéspontjánál található a baróti medence közepén.

Határai: A település határait szintén a baróti medencében található községek határai képezik: északon Bardoc község, észak-nyugaton Vargyas község, keleten Bacon község. Barót várost nyugaton a Persányi hegység, délen pedig a Baróti hegység határolja. (*Váradi-Lőwey, 2002*)

Erdővidék központja Barót. A települést az 1968-as közigazgatási átszervezés alkalmával városi rangra emelték, hozzácsatolva 5 települést: Felsőrákos, Köpec, Miklósvár, Bibarcfalva és Bodos falvakat. Ez a természeti szépségekben bővelkedő és gyógyhatású ásványvizekben gazdag terület a Keleti Kárpátok legdélibb, Kárpátközi medencéjének, a Barcasági medencének az északi nyúlványa.

Déli meghosszabbítással Nagyajta – Böllön vidékéig nevezi a nép Erdővidéknek ezt a tájat. Az Olt – folyosó túlsó, nyugati pereme, természetföldrajzi és tájképi szempontból kiegészíti ezt a vidéket. Így a földrajzi értelemben vett Baróti medence és a hozzátartozó Olt-völgy szakasz szerves részének tekinthető. Ágostonfalva földrajzi helyzete, Ürmös és Apáca vidékének Erdővidékkel sok esetben közös etnikai (népviselet, néptánc) és nyelvjárási („ö-ző székely nyelvjárás) sajátosságai is erről tanúskodnak.

Erdővidéket derékba szelik – Barót érintésével – Brassót Székelyudvarhellyel, és Barótot Sepsiszentgyörggyel összekötő közlekedési útvonalak. Ezek mentén Brassó 58 km,

Sepsiszentgyörgy és Udvarhely 48 km távolságra vannak Baróttól, a medence ipari és művelődési központjától.

A legközelebbi vasútállomások: Ágostonfalva (Augustin) 6 km-re Baróttól, a Brassó-Kolozsvár-i 300-as fővonal mentén, valamint a Málnásfürdő (Malnaș Băi) 25 km-re a 400-as fővonal mentén.

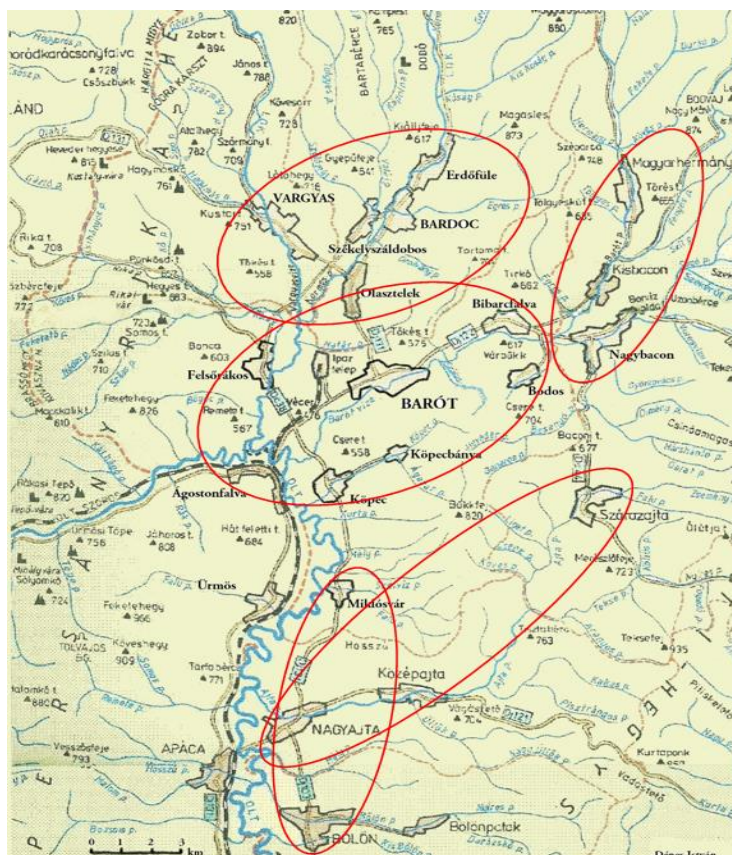
Erdővidék főbb települései:

- Felvidék – a hajdani Bardóc szék területeinek falvai: Vargyas, Olasztelek, Székelyszáldobos, Bardóc, Erdőfüle.
- Barót környéke – a központi település Barót városa és a közigazgatásilag hozzátartozó települések: Bibarcfalva, Bodos, Köpec, Felsőrákos.
- Bacon vize-völgye – a gazdag borvízforrások, fürdők falvai: Nagybacon, Kisbacon, Magyarhermány, Uzonkafürdő.
- Ajta-patak völgye – Szárazajta, Zalánpatak, Középajta, Nagyajta.
- Az Olt-völgye és az Olt jobb oldali települései: Miklósvár, Bölön.

A következő térkép szemlélteti Erdővidék főbb településeinek elhelyezkedését:

4. ábra: Erdővidék települései

Forrás: Bardóc község polgármesteri hivatala

4.2. Szarvasmarha tenyésztés Erdővidéken

A szarvasmarha tenyésztés világszerte sok embernek biztosít megélhetést, mint gazdasági tevékenység, alapvető élelmiszereket szolgáltat, mint a tej, hús, vaj, sajt. Továbbá jelentős dolog a talajerő viszapótlásának szempontjából a trágyatermelése. (8-16 tonna/év).

A szarvasmarha tenyésztés első fő funkciója a friss tej előállítása, amely a legolcsóbb állati fehérje forrás. Dr. Holló István szerint az egészséges táplálkozás érdekében személyenként évente 240-250 kg tejet, tejterméket kell fogyasztani. Magas a biológiai értéke, amelyet a fehérje, vitamintartalom és ásványianyag-tartalom határoz meg. Dr. Tiboldi szerint 1 liter tej tápértéke azonos 600 g marhahússal, 400 g sertéshússal vagy 8 tojással.

A második fő haszon a szarvasmarha tenyésztésben a hústermelés, amelynek főleg az exportorientált ágazat miatt van jelentősége. Mivel a marhahús magasabb árkategóriájú húsfélék közé tartozik, sok erdővidéki háztartás nem engedheti meg magának ennek vásárlását, ezért a helyi gazdák főleg exportra termelnek, hiszen a dél és nyugat európai országokban nagy piaci sikere van a szarvasmarha húsfélének.

A harmadik fő haszna a szarvasmarhának az erőtermelés. Ez főleg a régi gazdaságokban volt igazán fontos dolog, amikor befogták a szarvasmarhákat eke, borona, szekér után, így végezték a mindennapi mezőgazdasági munkálatokat.

A szarvasmarha külleme sokat elárul a faj hasznosításáról, külső tulajdonságairól már következtethetünk belső tulajdonságaira.

A tejtermelő marhának keskeny a feje, megnyúlt, az orra hosszúkás, szarvai vékonyak, tekintetük szelíd, élénk.

A hústermelő fajtának a testéhez viszonyítva kicsi, rövid, széles feje van, szarvai rövidek, tekintete egykedvű.

Az erőtermelő marha feje arányos a testével, széles a homloka, rövid orrú, szarva vastagabb.

A bikák feje mindig nagyobb, vaskosabb, tekintetük durvább, komorabb, mint a teheneké.

A szarvasmarhák életkorát a metszőfogak megjelenéséből határozhatjuk meg. 5-10 éves korukig fogaik ritkábban állnak évről évre, ezután már könnyen kihullnak, és nem tudják jól értékesíteni a takarmányt, ahogy vidéken mondják „nem tudja megkérözni”.

Vidékünkön elterjedt fajta, amely a legtöbb gazdaságban megtalálható, a szimentáli szarvasmarha. Ezt a fajtát általában tenyésztik haszonvétel szempontjából (tej- és hústermelés).

Ha eredetét tekintjük, a svájci Simme-folyó völgyéből származik, Európa szerte és a világ valamennyi kontinensén is elterjedt faj, jó alkalmazkodóképességük és jó értékmérő tulajdonságaiknak köszönhetően. Az úgynevezett hegyi tarka szarvasmarhák fajtakörébe több változat tartozik, mint a bajor tarka, osztrák tarka, svájci szimentáli, a francia Montbéliard, amelyet tejtermelő képességük javításának érdekében nemesítettek.

5. ábra: Szimentáli szarvasmarhák

Forrás: saját fotó

6. ábra: Szimentáli ikerborjak

Forrás: saját fotó

Erdővidéken honos pirostarka (román tarka) fajtaátalakító keresztezéssel jött létre, a helyi szürke marhákat szimentáli bikákkal kereszteztek már az 1860-as években. 1900-ban már hivatalosan is engedélyezték a svájci bikák használatát, majd 1913-ban először importáltak törzskönyves teheneket és vemhes üszöket. Egy évvel később megalakult Szászmedgyesen az első, tejtermelést ellenőrző egyesület.

Az 1930-as években a szakmai egyesületek nagyobb számban való megalakulása figyelhető meg, amikor már megkezdődik a hivatásos nemesítési munka. Az 1940-es években már 28 állattenyésztő egyesület létezett, nagy részük Erdélyben. Sepsiszentgyörgyön is alakult hasonló szakmai társulás 79 alapító taggal, 225 törzskönyves tehen szerepelt nyilvántartásban, de a második világháború megtizedelte az állományt, és az erősödő egyesületi élet is megszűnt. A háború utáni időszakot a nagyszámú tenyészállat behozatal jellemezte, ugyanis Svájcból több, mint ezer tehenet és bikát hoztak be 1948-ban, 1962 után 1400 vemhes üszőt importáltak, majd 1976 után 42.000 dózis mélyhűtött ondót hoztak be. (Incze P., 2010)

Ezt követően a szimentáli újabb fejlődési szakaszt ért el, amikor cseppvérkeresztezést indítottak el az amerikai piros holstein fajtaival, így a vegyes hasznosítású szimentáli faj a tejtermelő típusú fajták felé mozdult el.

Romániában hat területi központban alakult meg a tenyészállatok értékmérő tulajdonságait ellenőrző, mélyhűtött szaporítóanyagot előállító vállalat, amelyek Balotești, Iași, Nagybánya, Craiova, Marosvásárhely és Temesvár területén találhatóak.

Az új román szimentálnemesítési program engedélyezi a cseppvérvérképzést a piros (Red) holsteinnel, de a Red génhányada nem haladhatja meg a 25%-t. (Incze P., 2010)

Erdővidéken így történt a szimentáli fajta elterjedése.

A fajta színe szabálytalan, lehet sárgatarka, illetve különböző árnyalatú vörös, fehér alapon vöröses barna vagy világos sárga foltok találhatóak a szőrzetén, fejük dominánsan öröklődő fehér színű, a szemeik körül vörösesbarna karikák találhatóak. Magasságukat tekintve közepes vagy nagytestű állatok, lágyékuk és szegyük magasan van.

Kiváló hústermelő képességük révén jól hasznosíthatók, ugyanis a a hízóbikák 550-600 kg-ig hizlalhatók, húruk márványozott, vágási kihozatal 60% körül van.

A Holstein-fríz fajta szintén nagyon gyakori a tejiparban, amely a hollandiai Frízföld területéről származik, és német gazdák tenyésztésével kialakult szarvasmarhafajta.

A fajta jellemzői a szabálytalan fekete-fehér vagy vörös-fehér tarka színváltozat, nagy testtömeg, szilárd szervezet, finom csontozat, korai ivarérettség, biológiailag jó szaporodóképesség, kiváló takarmányértékesítő tulajdonság, adaptációs képességük kiváló, valamint a tejtermelés és fejhetőség is.

A Holstein-fríz fajta Romániába szervezett importjára 1960-tól kezdődően került sor, mind üszők, mind bikák, valamint fagyasztott sperma behozatalára. Ebben az időszakban az üszők első behozatala Hollandiából történt, majd Anglia, Németország, Dánia, Lengyelország, Svédország, Olaszország, Új-Zéland területeiről is felerősödött az import. (Mikó J.E., 2011)

7. ábra: Holstein szarvasmarhák

Forrás: saját fotó

Erdővidéken, és Magyarhermány területén is még kiemelkedő szarvasmarhafajta a román pirostarka, amely őshonos faj, eredete erdélyi, bánáti és szimentáli fajták kereszteződéséből alakult ki. Színe sárga-piros tarka, élénk, jóindulatú állat. Genetikailag a pirostarka állomány Romániában az első három helyen van, tenyésztésében Kovászna, Hargita és Maros megye kiemelkedő. Előnye, hogy egyaránt jó hús- és tejvonalra is, tehát kettős hasznosítású. Naponta akár 40 liter tejet is megadják, a bikaborjuk megfelelő takarmányozás mellett 14 hónap alatt elérhetik a 600 kilogrammot is.

8. ábra: Román pirostarka szarvasmarhák

Forrás: saját fotó

9. ábra: Törzskönyvezett tenyészbika – piros tarka

Forrás: saját fotó

4.2.1. Magyarhermány bemutatása

„ Mert a legnagyobb örökség, amit adni lehet az utódnak, az otthon. Egy ház, akármilyen ház. De amelyiknek falát aggodás, szeretet, gondoskodás s a jövődök bizakodó hite emelte föl. És fák. „, (Wass Albert – Mire a fák megnőnek)

Magyarhermány, mint szülőfalum, Kovászna megyében található, a Barót vize felső folyása mellett fekszik, a Hargita aljában, a Kakukkhegy lábánál. Nevének eredete bizonyos írások szerint kulturális örökségnek számít, miszerint a borvizeiből kapta a nevét, az „ermány” főnévből, amely „hermánnyá” változott.

Egy 1984-es jegyzet szerint Magyarhermány falu alapítói a mai Magyarországon levő Gyöngyös-Hermány helységből telepedtek ide körülbelül 1100 körül. Az írás szerint a falu alapítói mintegy nyolc-tíz család lehetett. A falu régi neve Hermány falva volt, amit Mária Terezia királyné idejében változtattak meg, hogy megkülönböztessék a barcasági Hermánytól, így lett a falunk neve Magyarhermány.

A faluban a fafaragás, a kőfaragás, az agyagipar igen elterjedt volt, valamint a fafeldolgozás is, amely a faedények készítésében nyilvánult meg.

A falusi emberek a ládamesterséget is gyakorolták, ugyanis akkoriban igen keresett volt a hermányi szúszék, amelyben gabonát vagy lisztet tároltak.

A fazekasok fazakakat készítettek egészen harminckét kupáig, ami 46 liternek felelt meg, illetve készítményeik közé tartozott a bokály, ami körte alakú, egyfülű, karcsú, cserép borosedény volt, a tintatartó készlet, különböző konyhai edények, 6-8 literes pálinkás hordócskák, kék és zöld mázas cserepek. A falubeli Csog Ferenc fazakasmester teljes felszerelése Sepsiszentgörgyre került a múzeumba 1942-ben.

A régi emberek „Isten átkának” tartott életét nehezítette a kő megmunkálása. Magyarhermányban a kőfaragás az 1891-es évben kezdődött, amikor a „puhább” köveket munkálták meg, 1906-ban kezdik meg az erősebb kövek kidolgozását, és annyira fejlődtek, hogy a Magyar Vasút hídszerkezetet tartó köveket rendelt tőlük.

5. ábra: Magyarhermány térképe

Forrás: Kovács J. Szilamér (2021)

6. ábra: Magyarhermány

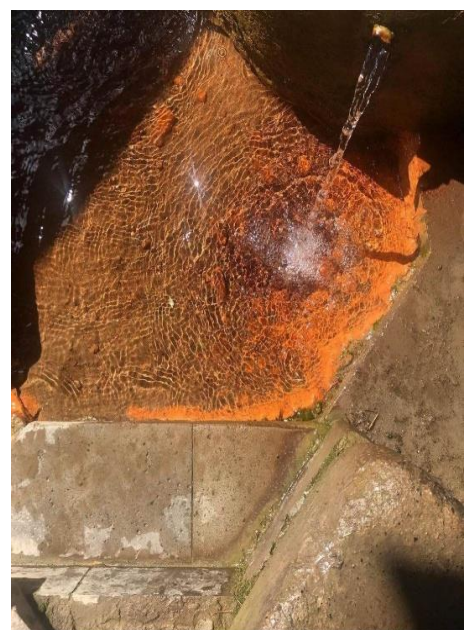
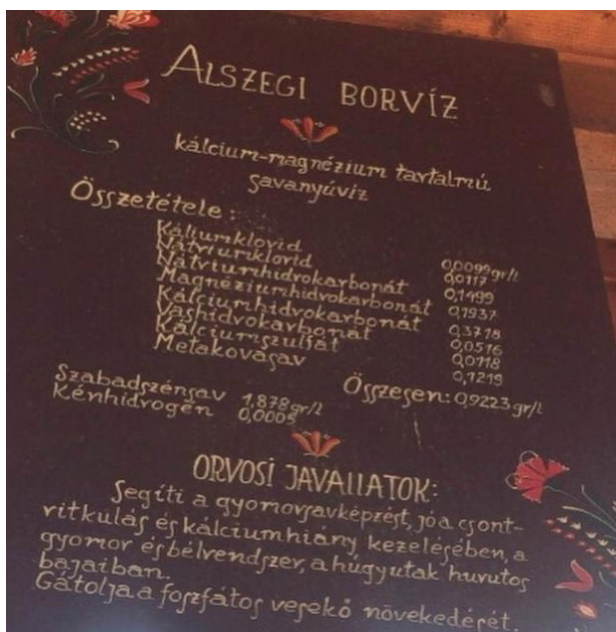
Forrás: saját fotó

Településünk egyik kiemelkedő természeti értéke az Alszegei borvízforrás, ahová számos más településről járnak borvízért. A borvizet kalcium-magnézium tartalmú savanyú víznek is nevezik, alkalikus elemeket, vasat is tartalmaz. Több orvosi javallata is van, mint például segíti a gyomorsavképzést, jó a csontritkulás és kalciumhiány esetében, valamint a gyomor- és bélrendszer hurutos bajaiban is használatos.

7. ábra: Alszegei borvízforrás

Forrás: saját fotók

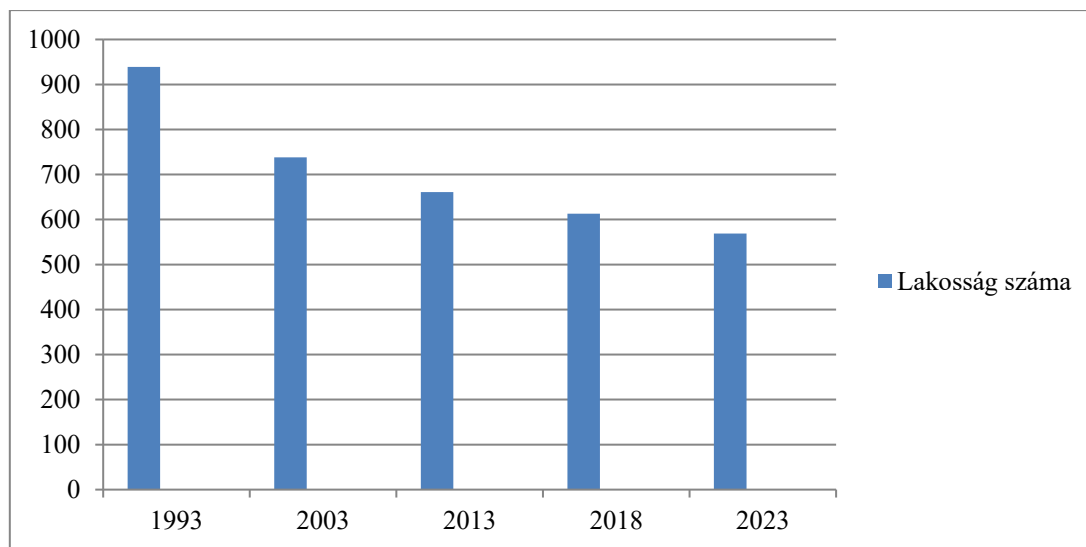

4.2.2. Demográfia

A népesség száma az évek során jelentős mértékben csökkenést mutat, 1993-ban 939 magyar lakos volt, 2003-ban 738, 2013-ban 661, 2018-ban 613, 2023-ban 569.

5. Ábra : Demográfiai adatok etnikailag lehatárolt magyarság csoportjára nézve

Forrás: saját szerkesztés az egyháztól kapott adatok alapján

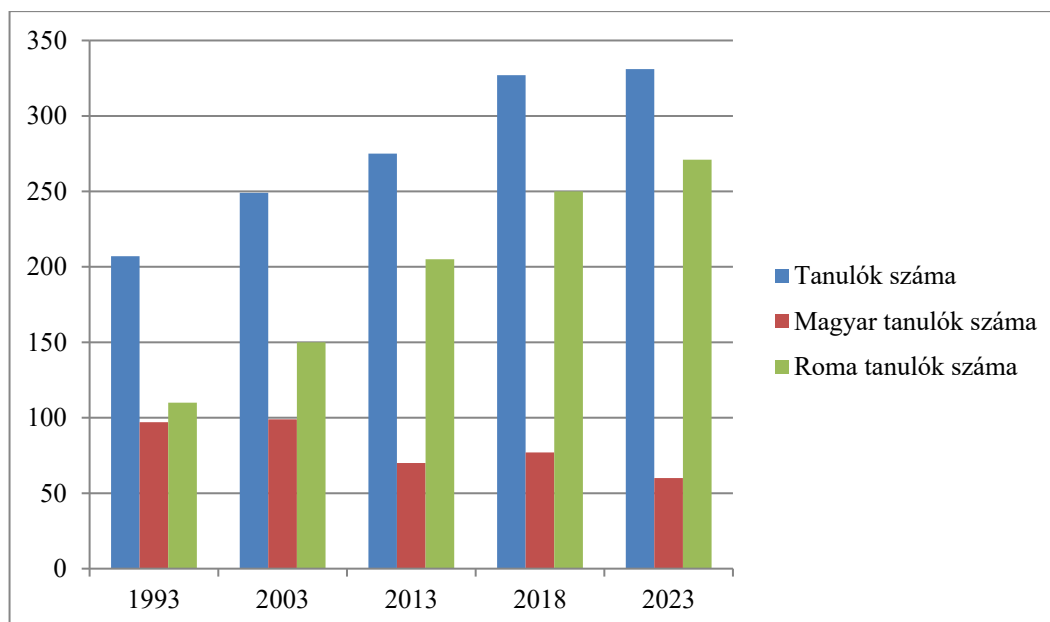

A természetes szaporodás mutatója szerint, amely csökkenő tendenciát mutat, de még pozitív, nagyon rövid időn belül negatív lesz, egyre jobban növekszik a roma népesség, főként a magyar népesség részarányának rovására. Az iskolában a tanulók száma összesen 1993-ban 207 volt, amiből 110 roma, 2003-ban összesen 249 tanuló volt, ebből 150 roma, 2013-ban összesen 275 tanuló volt, ebből 205 roma, 2018-ban 327 tanuló volt, ebből 250 roma, valamint 2023-ban a 331 tanuló volt, ebből 271 roma.

A roma tanulók a helyi iskolában járnak külön épületben a magyar tanulóktól, többségük román nyelven tanul, de vannak magyar nyelven tanuló romák is, ezeknek szüleik is magyarok, és magyar állampolgársággal rendelkeznek.

Az iskolában a diákok létszámát tanulmányozva a helyi igazgatónő segítségével, a következő eredményre jutottam:

6. Ábra : Magyar és roma tanulók számának változása az elmúlt 10 évben
Forrás: saját szerkesztés az iskola igazgatóságától kapott adatok alapján

Korábbi adatok szerint az első roma család 1902-ben telepedett le a falu szélén, és az volt a feladatuk, hogy az elhullott állatok tetemeit eltemessék, mivel akkoriban a védőoltások és gyógyszerek nélkül gyakoriak voltak a fertőző betegségek az állatok körében, és így a falu népe nem szívesen végezte ezt a feladatot. 1941-ben már hat roma család volt a falun kívül, majd egyre szaporodtak, mert más települések romáival házasodtak össze, így 1944-re a cigánytelep már jól benépesült, mivel minden családban 6-12 gyermek született, 2014-re a roma lakosság száma majdnem megegyezik a magyar lakosság számával.

A faluban érzékelhető a népesség előregedése, a fiatalok migrációja, külföldre való telepedése, hiszen egyre nő a munkanélküliség aránya. Az értelmiség számára a munkalehetőségek aránya az elkövetkezendő években sajnos nem fog változni, vagy tovább csökken, így csökkenni fog az értelmiségi potenciál, amely jelentősen hozzájárulna a település gazdasági és társadalmi fellendüléséhez, fejlesztéséhez. Sajnos egyre nagyobb a szakképzetlen munkaerő iránti kereslet, hiszen az alacsonyabb bérezés és adómentesség miatt jobban megéri jövedelmezőség szempontjából alkalmazni őket mezőgazdasági munkálatokra.

4.2.3. Mezőgazdasági élet Magyarhermányban

A falu lakosságának megélhetését a mezőgazdaság és állattenyésztés határozta meg, ami a mai napig meghatározó megélhetési lehetőség.

Mivel a falu területei hegyesek, dombosak, mély szakadékok és patakmedrek határolják, a talaj sok helyen köves, agyagos, ezért nagyon nehezen lehetett régen is és most is jó termést előállítani. A székely gazdák ezért igyekeztek olyan állatfajokat tartani, amelyek képesek alkalmazkodni a silány környezethez, mint például a bivaly, mezőhegyesi szarvasmarha, szimentáli piros-tarka, a szálás gyapjas juh.

Az emúlt 100 év alatt Magyarhermány mezőgazdasági életét három szakaszra oszthatjuk fel.

Az első szakaszban, az 1914-1940 közötti időszakban, a mezőgazdasági munkálatokat kézzel és igavonó állatokkal végezték ló- és ökörfogat segítségével. A gazdák primitív mezőgazdasági szerszámokkal rendelkeztek, madárnyelvű ekével szántottak, amellyel csak befelé lehetett szántani, mert kifelé a talaj visszaforgott a barázdába. A magvakat fafogú boronával boronálták bele a földbe, a gabonaféléket sarlóval aratták le és kézi cséphordóval verték ki a magokat. A learatott gabonát kévébe kötték, minden este rakásba rakták, amely 18 kévéből állt. Ez úgy volt felosztva, hogy volt 1 fenék kéve, 16 kereszt kéve és 1 kalap kéve, amellyel a rakást befedték, hogy az eső ne áztassa be.

Ebben az időben majdnem minden családnak volt egy olyan parcellája, ahol kendertermesztéssel foglalkoztak a borvizek és patak környékén, ahol kenderáztató tavakat alakítottak ki. Áztatás után a kendert kimosták, a kerítések mellett szárították, héhelezték, gerebenezték, amelyek során a kenderből eltávolították a pozdorját, majd a megmaradt szálát megfonták, forrázták, megvetették és megszőtték. Ebből készült a család számára a ruházat, az ágynemű, asztalterítők, zsákok, kötelek, amelyeket nők állítottak elő. (Virág A. és Balog I., 2015)

A második szakaszban, az 1940-es évek után a mezőgazdaságban fordulat következett, a kereskedelemben már lehetett kapni vasekéket, vasboronákat, vetőgépeket, az aratást már nem sarlóval, ahnem gereblyés kaszával végezték. Az ötös, hetes, tízes vasekékkal a hegyoldalokban már kifelé is lehetett szántani, amelyeket lovakkal, ökrökkel, tehenekkel vontattak. Ebben az időben három családnak volt kézi hajtású magtisztító gép, amellyel a

vetni való magvakat megtisztították. A gabona kicsépelését is gépesítették cséplógarnitúrák által, amelyet a fogyasztási szövetkezet vásárolt. Ezeket a vasból készült szerszámokat javítani, és igavonó állatokat vasalni kellett, így a faluban megjelent a kovácsmesterség. Kezdetben a gabonát, kukoricát, krumplit is kézzel vetették, ültették, majd a vetőgép megjelenése után hamarosan a lóvontatású kapálógép is megjelent. A II. világháború kitörése azonban negatív hatással volt a gépek elterjedésére, mivel mindent a hadi iparba fektettek. (Virág A. és Balog I., 2015)

1944 után bekövetkezik a kollektivizálás, amikor a szomszédos falvakban levő gazdaságokat közös gazdálkodásba kényszerítik. Magyarhermány kimaradt ebből a termelőszövetkezetből, hiszen a hegyes, árkos, köves, bokros területeken nem lehetett közösen gazdálkodni, de a gazdák nem tudtak semmiféle mezőgazdasági gépet vásárolni.

1962 után jelent meg az első U 650-es traktor a faluban, 1989-ben már tíz traktor volt a faluban, amelyekkel a nehezebb munkákat végezték, mint a trágya kihordása, erdőkitermelés, 2014-ben már 83 traktor volt a faluban.

1974-ben jelentek meg a Carpatina kaszálógépek, amelyek felváltották a kézi kaszálást.

A demokrácia időszaka alatt a munkanélküliség egyre nőtt a faluban, így az emberek a megélhetésért az állattenyésztésre fordultak, amelyhez egyre több gépre volt szükség, beszerezték a körkaszát, forgatót, takarmányösszeverőt, önrakodó gépeket, bálázó gépeket, fejőgépeket is. Akkoriban a külföldről kiselejtezett gépek kerültek a faluba, amelyek nem voltak időtállóak, de az új technológiára még nem volt elég pénz. (Virág A. és Balog I., 2015)

2013-ban 14 középkorú és fiatal gazda volt, akik több állatot tartottak. Ebben az időszakban a gazdák még nem rendelkeztek megfelelő, korszerű ismeretekkel, viszont az állattenyésztési társulatok néha felkészítőt tartottak pályázati lehetőségekről, viszont megfelelő segítség nélkül a gazdák nem tudtak élni ezekkel a lehetőségekkel.

Összesen 514 hektárnyi területen foglalkoztak szálas takarmány termesztésével, de a gazdák a nagyobb tejtermelés elérése érdekében a botfalusi cukorgyártól répaszelettel, és a csíkszeredai sörgyártól malátával pótolták az élelmezést.

Nagy hátrány volt ebben az időszakban, hogy a gazdák nem rendelkeztek megfelelő tudással a fejlesztéshez, a tej túltermelése miatt kénytelenek voltak alacsonyabb áron eladni a tejet magán felvásárlónak, nem tudtak befektetni és biztosítani az unió által előírt feltételeket, az

istállók nem voltak megfelelőek, nem alkalmaztak gépi fejést, nem volt biztosítva az előírt higiénia, a tehenek sem voltak fajtehenek.

Ezek alapján lassan áttértek a húsmarha tenyésztésre, mivel nagyobb volt a lehetőség a hasznosításra.

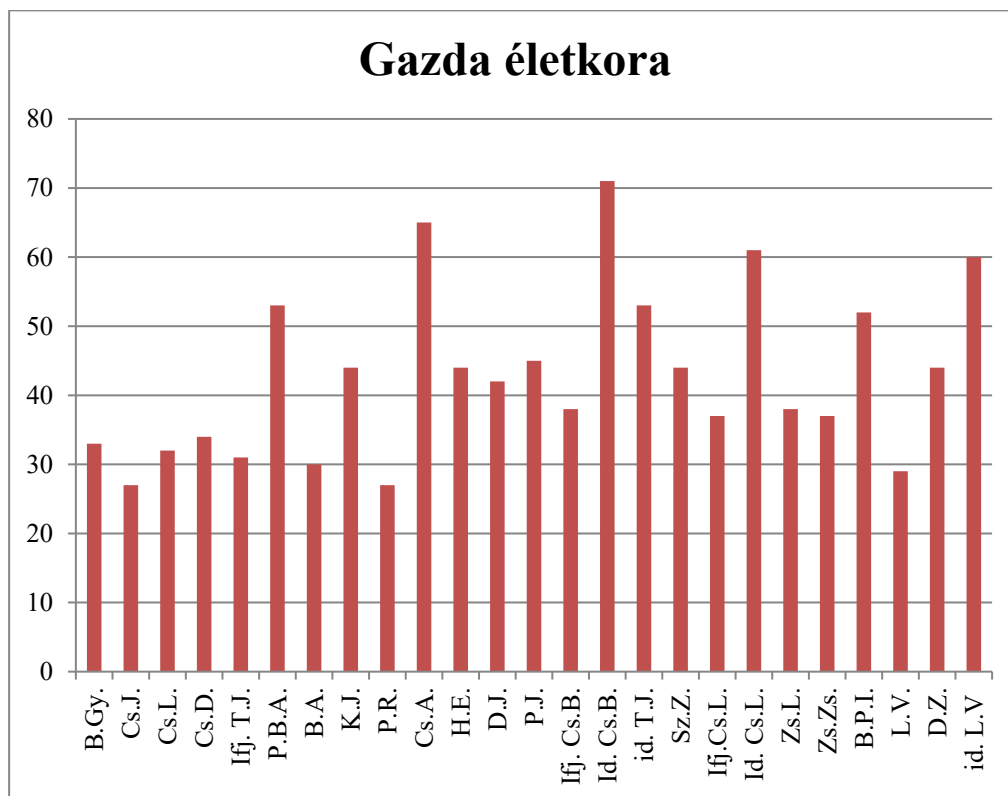
4.3. Saját vizsgálat eredményei

Dolgozatom által szeretném felmérni Magyarhermányban a gazdaságok méretét, szeretném vizsgálni a szarvasmarhatelepek számát, illetve a mezőgazdaságból származó jövedelem által biztosított megélhetési lehetőségeket.

Gazdák életkora:

5. ábra: Gazdák besorolása életkor szerint

Forrás: saját szerkesztés a felmérés adatai alapján

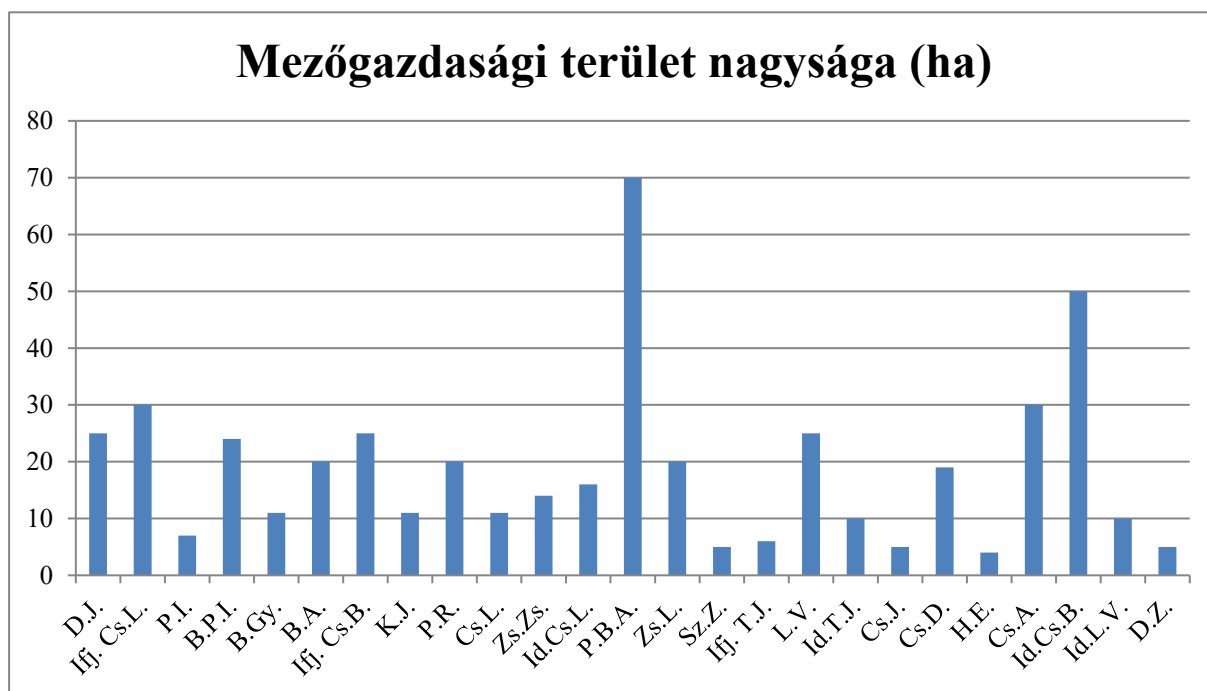
A gazdákat életkoruk alapján csoportosítva:

- 25 - 35 év között: 7 gazda
- 36 – 45 év között: 10 gazda
- 46 – 55 év között: 4 gazda
- > 56 év: 4 gazda

A felmérés szerint kevés a fiatal, 35 év alatti gazda, akik mezőgazdasági tevékenységet folytatnak, viszont a középkorú gazdák jelentősebb számban vannak jelen, mint az idősebb gazdák, amely pozitív mutató lehet, ugyanis a fejlődéshez fiatalabb munkaerőre van szükség.

Az állatok takarmányozásához szükséges szálas takarmány és gabonafélék megtermeléséhez, a gazdák a következő nagyságú területeken dolgoznak, hektárba számolva:

6. ábra: A gazdák által művelt mezőgazdasági területek nagysága
Forrás: saját szerkesztés a felmérés adatai alapján

Legnagyobb területen a gazdák közül P.B.A. dolgozik 70 hektárnyi területen, majd id. Cs.B. gazda 50 hektárnyi területen. A legtöbb gazda 10 és 20 hektár területen dolgozik, akik 10 hektár alatt dolgoznak, azoknak kevesebb az állatok létszáma is.

A magyarhermányi gazdák állattarományába a szimentáli szarvasmarha, román piros tarka, Holstein-fríz szarvasmarha, borjúk, juhok, disznók, tyúkok tartoznak. Egy vidéki gazdasághoz elengedhetetlen a házi növendék valamint a szárnyas állatok, amelyekből a házi ételeket állítják elő.

Az állatokat 5 gazda saját célra neveli, a család számára előállítja az alapvető élelmiszereket, mint a tejtermék és hústermék, a növendékek és borjúk levágásával, valamint ezek mellett vaját, sajtot készítenek a család részére. Ezek kisebb, vidéki gazdaságoknak számítanak, ahol a fő cél egy meglévő munkahely mellett, hogy saját előállítású, friss, házi termékeket fogyasszanak.

A többi 20 gazda főleg eladásra neveli a borjúkat, a tejterméket a saját hasznosítás mellett szintén eladásra állítják elő. Főleg a bika borjúkat adják el, az üszöket legtöbbször szaporítani megtartják.

Az eladásra szánt borjúkat hat hetes korukig nevelik, arra elérik a 95-105 kg súlyt. Ebben az időszakban a legjobban jövedelmező az eladási árak, 18 RON/kg.

A faluból a borjúkat a S.C. ROM BALKANELLAS S.R.L. cég vásárolja fel, melynek központi székhelye a Brassó megyei Krizba településen található, valamint Baróton, Bodosban, Kisbaconban levő farmok is hozzátartoznak. A gazdáktól felvásárolt borjúkat a farmokon nevelik, majd Horvátországba, Törökországba, Izraelbe szállítják, ott értékesítik.

A gazdák azt szeretik, amikor a felvásárló már egy napos korában elviszi a borjúkat, hiszen az eladási árak ugyanannyi vagy nagyon kevés eltérést mutat, hiszen számukra jövedelmezőbb így, nem kell neveljék még hat hétig.

Mint tudjuk, a mezőgazdaságot a családon belül nehéz egyedül végezni, ezért kíváncsi voltam, hogy családon belül hányan dolgoznak ezen a területen, önerőből indították el a mezőgazdasági foglalkozást vagy már szülőktől, nagyszülőktől örökölt foglalkozást visznek tovább a gazdák.

2. táblázat: Magyarhermányban a mezőgazdaságban dolgozók száma egy családon belül

Forrás: saját vizsgálat

Mezőgazdaságban dolgozók száma családon belül	
1 személy	Cs.D.
2 személy	B.P.I., T.J., Zs.L., ifj. Cs.L., Zs.Zs., Cs.A., D.J.,K.J., id.Cs.B., P.R., ifj.Cs.B., ifj.L.V., id.L.V., B.A., B.Gy., P.I., H.E., Sz.Z., ifj.T.J., D.Z., id.Cs.L.
3 személy	P.B.A., Cs.L., Cs.J.

Ahogy a táblázatban összefoglalt számok is mutatják, hogy 1 gazda esetében a családon belül más nem foglalkozik mezőgazdasági tevékenységgel, viszont két alkalmazottal együtt végzi a mindennapi munkálatokat. 21 gazda esetében a családon belül két személy dolgozik mezőgazdaságban, itt főleg a gazda édesapja vagy felesége segíti a munkálatokat, vagy idősebb gazdák az utódaikkal végzik a munkát. A 3 gazda esetében a családból három személy dolgozik mezőgazdaságban, P.B.A. gazda dolgozik a legnagyobb területen (70 ha), a mezőgazdasági jövedelem biztosítja a család fő megélhetési lehetőségét. Cs.L. és Cs.J. gazdák kisebb területeken dolgoznak (11 ha, 5 ha), számukra a mezőgazdasági jövedelem csak kiegészítő jövedelemforrás.

Az alkalmazottak számát kérdezve a gazdáktól elég egyhangú volt a válasz, hiszen ahhoz, hogy valakit hivatalosan alkalmazzanak, havi bért fizessenek, ahhoz cégre van szükség, illetve elegendő bevételre. A 25 gazdából mindössze 5 gazdának van alkalmazottja, a többiek mind családon belül dolgoznak.

Az alkalmazottak száma nem sok, Cs.D. és ifj. L.V. gazdáknak két-két alkalmazottjuk van, P.B.A., ifj. Cs.B., id. Cs.L. gazdáknak csak egy-egy alkalmazottjuk. Ezeknek a gazdáknak nagyobb az állatállományuk, illetve legkevesebb 16 hektárnyi területen gazdálkodnak, egészen 70 hektárig.

A támogatások típusát érdeklődve, a gazdák egyaránt igénylik a területalapú – és állat támogatást, két gazda kivételével, akik csak területalapú támogatást kapnak.

A területalapú támogatásokat azok tudják igénybe venni, akiknek legalább 30 ár (3.000 m²) megtisztított, rendszeren gondozott területük van egybe, évente kétszer kötelesek megkaszálni, illetve eltávolítani a gázt a földről.

Az a gazda, akinek csak területalapú támogatása van, megműveli a földeket és eladja a szálas takarmányt, mert nincs annyi állata, hogy az állat támogatást is igénybe vegye.

Állat támogatást azok igényelhetnek akiknek az állatállományukban van legalább 10 darab tejelő szarvasmarha, és 50 darab juh. Ezek az állatok törzskönyvezve vannak, mindegyik rendelkezik fűlszámmal, kötelező oltásokat kell kapjanak különböző betegségek megelőzésére, tehát fontos, hogy hivatalosan legyenek bejelentve és tartva.

A támogatások igénybevételéhez a 25 gazdából 20 gazda kereskedelmi igazgatást vesz igénybe, 5 gazda a kereskedelmi igazgatáson kívül könyvelő segítségével igényli a különböző támogatásokat. Mint tudjuk, ahogy a legtöbb gazda is mondta, a sikeres pályázathoz elengedhetetlen a szakszerű pályázatiírás, ezért vesznek igénybe különböző segítséget, mert egy könyvelő vagy kereskedelmi igazgatás által sokkal könnyebb eligazodni a hazai és európai uniós pályázati rendszerben. Fontos, hogy a gazdák tájékoztatva legyenek olyan információkkal kapcsolatban, amelyek akár plusz pontot is jelenthetnek a pályázatok elbírálásakor.

A kereskedelmi igazgatás (A.P.I.A.) által a gazdák állami támogatásban részesülnek, minden évben igényelhetik a már elnyert pályázatot különböző kéréseket lerakva és feltételeket teljesítve.

A 5 gazda (L.V., ifj. Cs.B., ifj. Cs.L., Zs.Zs., CS.D.) akik a kereskedelmi igazgatás mellett könyvelő segítségét is igénybe veszik, saját mezőgazdasági céggel rendelkeznek. Ebben az esetben a könyvelő egy úgynevezett megbízási díj ellenében elkészíti, összeállítja, beadja a pályázatot, a cégek megbízási szerződést kötnek és ezzel egyidejűleg kifizetik a megbízási díjat is.

Az interjú során fontos kérdés volt számomra felmérni, hogy a gazdák számára a mezőgazdaság, illetve állattenyésztés a fő megélhetési lehetőségnek számít-e, vagy a már meglévő munkahely mellett kiegészítő jövedelem forrásnak számít az elnyert bevétel.

A 25 gazdából 9 gazdának kiegészítő jövedelem forrást fedez a mezőgazdaságból származó bevétel, 16 gazdának viszont az a fő megélhetési lehetősége, abból tartja el a családját és fedezik a mindennapi költségvetést.

Mivel a mezőgazdaság egy nehéz foglalkozás, a gazdáknak az igényelt támogatások nélkül nem jövedelmező energiát és munkát fektetni bele, hiszen nem tudják eléggé hasznosítani az előállított termékeket. Mivel kevés gazda esetében mondhatjuk el, hogy fő megélhetési lehetőségnek számít a mezőgazdasági jövedelem, ezért felmérésem szerint összegeztem, hogy a gazdáknak az EU-s támogatások körülbelül hány százalékot jelentenek a család bevételeinek.

A felmérés azt mutatja, hogy 4 gazda esetében az EU-s támogatások mindössze 5%-t, 6 gazda esetében 10%-t, 5 gazda esetében 15%-t, 2 gazda esetében 20%-t, 2 gazda esetében 30%-t, 6 gazda esetében 50% feletti az arány.

3. táblázat: Az EU-s támogatások aránya százalékban kifejezve a jövedelmen belül

Forrás: saját vizsgálat

Gazdák neve	Gazdák száma	Jövedelmen belül az EU-s támogatások aránya (%)
Cs.J., H.E., Id.LV., D.Z.	4	5
B.Gy., B.A., Cs.L., Sz.Z., Ifj.T.J., Id.T.J.,	6	10
B.P.I., K.J., Zs.Zs., Id.Cs.L., L.V.	5	15
D.J., Cs.A.	2	20
Id.Cs.B., Zs.L.	2	30
P.I., Ifj. Cs.L., Ifj. Cs.B., P.B.A., Cs.D., P.R.	6	>50

A mezőgazdaság fellendülését nagymértékben befolyásolta a gépek korszerűsítése, amelyet sok gazda pályázatok által valósított meg, hiszen ez átvette a kézi, igavonó állatokkal történő munkálatok nehézségeit.

A gazdák közül mindössze hárman (B.A., B.Gy., T.J.) végzik a mai napig lovak segítségével a mezőgazdasági munkálatokat, mint a szántás az eke segítségével, a takarmány előállításához forgatógépeket és összeverő gépeket használnak, amelyeket szintén iga után tudnak befogni.

A többi 22 gazda mind mezőgazdasági gépek segítségével dolgozik, mint a traktor, trágyaszóró, vetőgép, aratógép, bálázógép. Ezek által kevesebb idő alatt nagyobb mennyiségű takarmányt és gabonát tudnak beszerezni a gazdák, kevesebb erőfeszítéssel.

Két idősebb gazda (id. Cs.L., id. L.V.) dolgozik 10-15 éves gépekkel, a többi gazda mind 5 évnél fiatalabb gépekkel végzi a földművelést és a takarmány beszerzését.

7. ábra: Class Arion 2019-es kiadás

Forrás: saját fotó

8. ábra: Gilibert trágyaszóró

Forrás: saját fotó

9. ábra: Chrono bálázógép

Forrás: saját fotó

A faluban a legtöbb gazda tejelő szarvasmarha tartásával foglalkozik, kevesebb a húsmarha, tehát a tejtermék a fő hasznosítási cél. A tejet a faluban található csarnokban hasznosítják, ahová naponta összesen kb. 1400 liter tejet visznek a gazdák, és az értékesítési ár mindössze 2,10 Ron/liter.

A csarnokban hűtőház található, ahonnan az Olympus tejgyár naponta szállítja el a tejet megfelelő körülmények között és megfelelő tartálykocsival.

A gazdák szerint nagyon fontos, hogy a tejet megfelelő hőmérsékletre lehűtve kell vinni a csarnokba, hiszen a tej nagyon romlandó termék és hajlamos a baktériumok szaporodására, ezért a hőmérséklet szabályozása kulcsfontosságú.

A takarmány előállítása az egyik lefontosabb része a szarvasmarhák tartásának a megfelelő laktáció elérése érdekében. A gazdákat arról kérdeztem, hogy mennyire tudják előállítani az állattartomány számára a szükséges takarmány-, illetve gabona mennyiséget.

A 25 gazdából 22 gazda elő tudja állítani a megfelelő mennyiségű szálas takarmányt, gabonaféléket szükséges vásároljanak, 3 gazda viszont szálas takarmányt is kell vásároljon, mivel nem tudják a megfelelő mennyiséget előállítani. Ezek a gazdák (ifj. Cs.L., Zs.Zs., P.R.) 14 – 20 hektárnyi területeken dolgoznak, de nem megfelelő a táptalaj, a hegyvidék miatt a gabonafélék előállítása nem egyszerű dolog.

Egyik gazda (Cs.L.), aki 30 hektárnyi területen gazdálkodik, eladásra is termel szálas takarmányt, viszont neki az állatállománya kisebb, nem tudja mind hasznosítani az előállított takarmányt. A gazdák általában kukoricát, búzát, búzakorpát, árpát vásárolnak a megfelelő táplálék ellátáshoz.

A gazdák általában 10-30 tonna mennyiségű gabonát vásárolnak évente az előállított mennyiségen kívül, P.B.A. gazda, akinek nagyobb az állatállománya 50 tonnát.

Id. Cs.B. gazda részletesen elmesélte a földművelés fontosabb lépéseit. Ahogy ő mondta „tudod-e fiam, minden évszaknak megvan a megfelelő munkaalkalma, mi pedig alkalmazkodunk hezsa.” A gazdasági év tavasztól ősziig tart, a szántástól, vetéstől az aratásig és a betakarításig. A gazdák január végén készítik elő a földeket a vetéshez, műtrágyával szórják meg a kukoricának. Tavasszal, áprilisban, sor kerül a földek újraszántására az őszi szántások után, a kukoricának megtárcsázzák a földet. Május elején kezdődnek a kaszálások, akik silóbálát készítenek, a lucernát száradás előtt felbálázzák és befóliázzák.

Júliusban aratják a búzát, amit az azelőtti évben, ősszel vettek el. Az aratás után a búzaszalmát felbálázzák, és az állatok etetésére hasznosítják. A gazda szerint nagyon kell figyelni a búza esetében a vetésmélységre, ugyanis ez biztosítja az egyenletes és gyors kelést, és a téli kifagyás elleni védekezésben is szerepet játszik. Ez a mélység kötöttebb talajokon 4-5 cm, lazább talajokon 5-7 cm. Ebben a vetésmélységben az időjárás is közrejátszik, hiszen száraz, meleg ősszel kissé mélyebbre, nedves, hűvös ősszel pedig sekélyebbre kell vetni, hogy megfelelő legyen a bokrosodási csomó.

Augusztus végén végzik a silókukorica betakarítását, így egész évben jó minőségű magas tápanyagtartalmú takarmányt ehetnek az állatok.

Vidékfejlesztés céljából fontosnak tartottam megkérdezni a gazdákat, hogy van-e tervükben befektetni olyan tevékenységbe, amely által hasznosítani tudná az előállított tejterméket. A válaszok elég elszomorító összhangban voltak, hiszen mindössze 3 gazda szeretne saját tejterméket előállítani és hasznosítani a helyi boltokban vagy piacokon.

A gazdák (P.B.A., P.R., L.V.) különböző sajt termékeket, tejfölt szeretnének piacra dobni, mint például füstölt sajt, fonott sajt, fűszeres sajt, köményes sajt. A saját termékek piacra dobásához szükséges engedélykérek jóváhagyása még folyamatban van, illetve szükséges a megfelelő helyiség kialakítása a megfelelő higiéniaiával, és szaktudással rendelkező alkalmazottakra.

A gazdák jövőképről alkotott véleménye megosztó volt, 12 gazda szerint nincs esély a fejlődésre a faluban, nincs utód aki folytathatná a mezőgazdaságot. Csak akkor éri meg a mezőgazdaságba fektetni, ha nagy területeken és nagy állat létszámmal rendelkeznének és a helybéli vezetők jobban támogatnák őket. Pár gazda szavát idézem a következőkben:

Ifj. Cs.L. gazda szerint „bolond, aki ezzel foglalkozik.”

B.P.I. gazda „, ha így haladunk, gyenge lesz a fejlődés, egyik napról a másikra veszik el az ember kedvét, mert előállítjuk a minőségi tejet, s nem fizetik meg.”

B.A. gazda „,agyon van ütve minden, visszafelé fejlődünk.”

Ifj. Cs.B. gazda „, nincs jövője, drága az üzemanyag is.”

H.E. gazda „, csináljuk amíg tudjuk, lassan és gyengén fejlődünk.”

Id. Cs.L. „,a gépesítés fejlődött, de hova tovább rosszabb minden.”

Cs.A. gazda „ ha nem volna ennyi vadállat, akkor fejlődnék jobban, s ha a vidék nem volna ilyen dombos.”

13 gazda nagyon lelkes volt, gyermekeik besegítenek a mezőgazdasági munkálatokba, és szeretnék folytatni a tevékenységet, pályázatokat valósítani meg, mezőgazdasági gépeket korszerűsíteni, itthon találni meg a megélhetés lehetőségét. Egy elzárt, kis faluban nehéz fenntartani a mezőgazdasági munkálatokat, nehéz felzárkózni a nagy tejfeldolgozó és szarvasmarha felvásárló cégek mellé, de a fiatal gazdák sokmindent megvalósíthatnak.

Néhány gazda szavait idézve:

Sz.Z. gazda „ a gazdaság fejlődésben van, a gépeink korszerűsítve vannak.”

Ifj. T.J. gazda „ a mezőgazdaság jól fejlődik és jó irányba halad a faluban.”

T.J. gazda „ van egy fiam, aki tovább szeretné folytatni a tevékenységet; mezőgazdaság sokat fejlődött az elmúlt tíz évben a gépek szempontjából.”

Cs.J. gazda „ szeretném folytatni a mezőgazdaságot, mert látok benne jövőt.”

K.J. gazda „ fejlődésben vagyunk, szeretnénk szaporodni.”

Zs.L. gazda „ az elmúlt években sokat fejlődtünk, van két fiam, aki folytatja a munkákat.

4.4. SWOT elemzés

4. táblázat: A mezőgazdaság elemzése Magyarhermányban SWOT analízis segítségével

Forrás: saját vizsgálat

Strengths • mezőgazdaság fejlődése • mezőgazdasági gépek korszerűsítése • mezőgazdaság, mint fő jövedelemforrás / kiegészítő jövedelem • felvásárló jelenléte • állatorvosi ellátás	Weakness • nem megfelelő környezeti adottság • kevés létszám • befektetések hiánya • szakképzett munkások hiánya • kevés utód • az előállított termékek alacsony ára • üzemanyag árának emelkedése
Opportunities • hazai EU-s pályázatok • biotermesztés növelése • vidékfejlesztési programok • szakképesítés megszerzése	Threats • időjárási viszonyok • vadkárok • pályázatok nem megfelelő használata • fiatalok külföldre való telepedése

Előnyként (strenght) megemlíteném első sorban a mezőgazdaság, mint munkalehetőség előnyét, ugyanis a mezőgazdaság fejlődésével egyre több fiatal gazda létesített pályázatot, amelyek által megugrott a mezőgazdaságban dolgozók száma. A modern mezőgazdasági gépek által könnyebbé vált a munka a gazdák számára, mivel kevesebb idő alatt nagyobb mennyiségű takarmányt és gabonát tudnak beszerezni, kevesebb erőfeszítéssel, mint régen amikor kézi munkával végezték mindezeket. Hasonlóképpen működik a fejes is a fejőgépek segítségével, amelyek gyorsabb és hatékonyabb fejest biztosítanak, mint a kézi fejes.

Azt is előnyként említeném, hogy számos gazdának jelent fő megélhetési forrást a mezőgazdaság és állattartás, hiszen területalapú és állat támogatásokat igényelve jövedelmező a munkájuk. Vannak olyan gazdák is, akiknek csak kiegészítő jövedelemforrás, de szintén hozzájárul és pótol a család anyagi helyzetébe.

Fontos megemlíteni, hogy a gazdák által tenyésztett borjukat rendszeresen van aki felvásárolja, hiszen az említett ROM BALKANELLAS cég vezetője biztosítja, hogy a környéken értékesítve legyenek a borjúk. Ez nagy előnyt jelent a gazdáknak, hiszen a legtöbben hasznosítási célból nevelnek borjukat, kevesebbet a szaporítás céljából.

A szomszéd településen, Nagybaconban, hivatalos állatorvosi rendelő található, ahol két orvos, és több segédmunkás áll a környékbeli gazdák rendelkezésére, ha az állatok megbetegednek vagy éppen szaporítási akció szükséges az illető állatállományon. Megfelelő oltásokkal, gyógyszerekkel látják el az állatokat, valamint a hivatalos törzskönyvezést is biztosítják, ezáltal nagyobb az állatok értékesítési ára.

Hátrányként (weakness) megemlítem a nem megfelelő környezeti adottságokat, ugyanis a településhez tartozó mezőgazdasági területek főleg hegyesek, dombosak, illetve sok helyen mély szakadékok és patakmedrek osztják fel a területet kisebb-nagyobb parcellákra, a talaj sok helyen silány, köves, agyagos, ezért nehéz olyan termést előállítani a gazdáknak, mint a szomszédos falvakban.

Másik hátrányos szempont a kevés magyar lakosság, illetve a roma lakosság rohamos növekedése, ami nemcsak a mezőgazdasági munkálatok szempontjából jelent hátrányt, hanem a kulturális, gazdasági szempontból is, hiszen nem járulnak hozzá a település fejlődéséhez, sőt, szociális segédjövdelemből élnek, nagyon sokat szemetelnek a falun kívül, amely szintén káros a környezetre.

A befektetések hiánya is rendkívüli hátrányként szolgál a mezőgazdaság fejlődésében, hiszen az interjú által kérdezett gazdák közül mindössze három gazda akar befektetni az előállított termékek hasznosításának céljából. Fontos fejlődési szempont lehetne, ha minél többen állítanának elő, illetve hasznosítanának megfelelő körülmények között tejterméket, hústerméket a településen élők számára, a helyi üzletekben és piacokon egyaránt, ezáltal növelni lehetne a falu hírnevét is.

A szakképzett munkások hiánya is hátrányként szolgál, ugyanis legtöbb gazda nem rendelkezik szakmai elismerő oklevéllel vagy csak alapképzésben részesültek. Ez főleg

az idősebb gazdákra jellemző, akik főleg a sok tapasztalat, földismeret, gyakorlati munka által tudnak érvényesülni. A fiatal gazdák a pályázatok miatt is megszerezték a szükséges tanulmányt biztosító oklevelet, de ők kevesebben vannak, mint azok, akik nem rendelkeznek szakmai képesítéssel.

A településen kevés a fiatal utód, aki folytatni kívánja a szüleik, nagyszüleik által elkezdett és megalapozott mezőgazdasági munkákat, hiszen a gépesítés ellenére is nehéz foglalkozásról beszélünk.

A gazdák által a csarnokban hasznosított tej alacsony áron való értékesítése nagyon elszomorító, hiszen a házilag előállított tej ára az üzleti tej árához képest 25%-a, tehát az üzletekben kapható 3,5% zsírtartalommal rendelkező tej árának mindössze negyedét kapják a gazdák a csarnokban.

Az interjú során számos gazda panaszkodott az üzemanyag árának növekedéséről, így a jövedelemből nagyobb összeget kell áldozniuk az üzemanyagra, hiszen a modern mezőgazdasági gépek működéséhez sok üzemanyag szükséges, több karbantartást igényelnek, nagyobbak a befektetési árak is.

Lehetőségek (opportunities) csoportjába sorolnám a széles ágazatot, amelyet a mezőgazdaság felölel, hiszen a gépesítés nemcsak az állattartásban elterjedt, hanem a földek megművelése szempontjából is. Egyre több lehetőségünk adódik a munka könnyebb elvégzésére, és a gépezetek széles utakat nyitnak meg előttünk. A hazai és EU-s pályázatok kihasználását is sorolhatnám a lehetőségek csoportjába, amelyekkel a terméklistát lehetne bővíteni, a tejen kívül más tejtermékeket előállítani, az ezekhez szükséges eszközök beszerzésével. A robotizálás is a lehetőségek csoportjába tartozik, hiszen a robotgépeket nagyon sok információval lehet feltölteni.

A biotermesztés növelése is rendkívül jó lehetőség, hiszen manapság egyre nagyobb figyelmet kell fordítani arra, hogy az állatok bio és egészséges tápanyagot kapjanak, ezáltal mi, emberek is egészségesebb állati eredetű termékeket fogyaszthatunk.

Számos vidékfejlesztési program áll manapság a gazdák rendelkezésére, amely által a gazdaságot fejleszteni lehet, valamint ezek igénybevételére könyvelők, kereskedelmi igazgatás is a rendelkezésükre áll.

Szakképesítés megszerzése is nagyszerű lehetőség lenne a vidéki mezőgazdaság fejlődésének, a szakképzett dolgozók számának növekedéséhez, ezáltal a mezőgazdaság megfelelő tudással való végzése is létrejöhetne.

Veszélyek (threats) kapcsán meg kell említeni az időjárási tényezőket, amelyeket nagyon nehéz befolyásolni és bizony nagy mértékben befolyásolják a mezőgazdasági tevékenységeket. Még a mezőgazdaság modernizálása sem tudja ezt a veszélyt kiküszöbölni, hiszen hektáros területekről beszélünk, amelyek termelőképessége nagyban függ az időjárástól. Például a nagy szárazság tönkreteszi a gabonatermést, lucerna termést, a túl nagy nedvesség a burgonya termést. Vetést, aratást, szántást is ehhez kell igazítani, hogy hatékony munka legyen.

A vadállatok jelentős kárt képesek okozni a mezőgazdasági területeken, legyen szó őzekről, szarvasokról, vaddisznókról, vagy bármilyen egyéb erdőben vagy mezőn élő állatról. A vadak által okozott károkat akkor tudják a gazdák bejelenteni, ha előre nem láthatóak, amelyek következményeit az adott helyzetben máshogy nem lehetett volna elhárítani. Vadkár tehát nem lehet olyan területen, ahol nem gondoskodtak arról, hogy a vadállat ne menjen az adott területre. Sajnos a jelenlegi mezőgazdasági területeken ez nincs biztosítva, így nem is tudják a gazdák követelni a kártérítést vadkár esetén.

A modern mezőgazdaság veszélyét jelentheti a nem megfelelő gazdálkodás, a pályázati pénzek rossz felhasználása, a rendezetlen karbantartói viszony.

A fiatalok külföldre való telepedése is veszélyt jelent a mezőgazdaság fejlődésére, ugyanis külföldön jobb a megélhetési viszony, több a jövedelem és több a lehetőség is.

5. Következtetés és javaslat

5.1. Következtetés

A magyarhermányi gazdákkal végzett interjúk során arra a következtetésre jutottam, hogy jelenleg Magyarhermányban nehéz pusztán a mezőgazdasági tevékenységből megélni. A jobb megélhetés érdekében a gazdák egyéb jövedelemforrás után néznek, ezért fennáll a veszélye annak, hogy az őstermelői mezőgazdasági tevékenység háttérbe szorul. Úgy érzem, hogy azok a gazdák, akik saját, kétféle munkával, saját igavonó állatokkal végzik a tevékenységet ma már nincsenek kellőképpen megbecsülve, így nincs elég motiváció bennük.

Azok a gazdák viszont, akik mezőgazdasági gépek segítségével végzik a mindennapi tevékenységeket, sokkal motiváltabbak, elszántabbak, kevesebb energiával tudnak nagyobb területeken és több egyeddel dolgozni, így még van esély a fejlődésre a településen. Egyelőre csak három gazda szeretne tovább fejlődni saját termékek előállításával és forgalmazásával, de mivel kicsi közösségről van szó, úgy gondolom nagy előrelépés lenne a falu számára, hiszen az emberek fontosnak tartják a helyi termékek fogyasztását, illetve a helyi termelők támogatását. Ezáltal a tejtermék csarnokban történő áron aluli felvásárlása is csökkenne.

Mivel kevés az utódok száma, akik folytatnák a mezőgazdasági tevékenységeket, így nehezebb lesz a fejlődés, hiszen a fiatalokban a jövő és az erő, de úgy gondolom, hogy nem reménytelen a helyzet a fejlődés irányába.

A pályázatok sikeressége változik a gazdák körében, ezt az is bizonyítja, hogy az interjú alapján tett felmérésem szerint mindössze hat gazda esetében haladja meg az 50%-t a jövedelmen belül az EU-s támogatások összege. A mezőgazdasági tevékenységből származó jövedelem kevés gazda esetében számít fő megélhetési lehetőségnek.

Mivel ismerem a faluhoz tartozó mezőgazdasági területeket, illetve az interjúk készítése által számos gazdánál betekintést nyerhettem a gazdasági életbe, úgy vélem, hogy vannak területek, amelyek nincsenek megfelelően takarítva, karbantartva, ezért a pályázati lehetőség is csökken, hiszen a vidékfejlesztés célja magába foglalja a települést

körülvevő területek rendszeres gondozását és így egy élhetőbb környezet megteremtését.

5.2. Javaslatok

A mezőgazdaságunk nagyon liberalizált lett, ami azt jelenti, hogy a boltok polcain inkább külföldi árukat találunk, míg a helyi termékek nagyon elenyésző számban vannak jelen. Helyi termelőktől kapott tejtermékeket a szomszédos Nagybacon településéről hoznak Magyarhermányba, ezért szükséges lenne, hogy a helybéliekben kialakuljon egy öntudat, ami a saját termékeket illeti.

Fontosnak tartom helyreállítani a bizalmat a gazdáknál az uniós-, és a hazai pályázatok irányába, érthetőbbé tenni számukra a követelményeket és lehetőségeket, segítséget nyújtani a pályázatok kitöltésében. Számos gazda nem él a lehetőséggel, nem fejleszti tovább tevékenységét, mivel elvesz az információ, nem mernek befektetni új dolgokba. A gazdáknak elsősorban vidékfejlesztő agrármérnöktől, könyvelőtől, falugazdásztól kellene segítséget és tájékoztatást kérni, hogy meg tudják tárgyalni kellő részletességgel és pontossággal a fennálló lehetőségeket.

Ahhoz, hogy a fiatal gazdák nagyobb betekintést nyerjenek a vidékfejlesztő agrármérnöki szak által nyújtott előnyökbe, szükséges lenne bemutatót tartani, összehívni a gazdákat a helyi kultúrházban, és felvilágosítani őket miként tudják korszerűsíteni a mezőgazdasági gépezeteket, hogyan vannak támogatva a helyi termékek előállítására, biztatni őket, hogy intenzívebben vegyenek részt a tájékoztatásokban.

Nem utolsó sorban fontos lenne a gazdákat arra biztatni, hogy tevékenységüket végezzék megfelelő szaktudással rendelkező alkalmazottak segítségével, megfelelő munkabeosztással, mert mint tudjuk, a mezőgazdasági tevékenység egy szezonális tevékenységnek számít, hiszen nyáron több humán munkaerőre van szükség, mint télen.

Az alkalmazottak segítségével a gazdák könnyebben tudnák végezni a munkát, nagyobb hatékonysággal, a munkalehetőségek száma is növekedne.

6. Összefoglaló

Románia mezőgazdasági helyzete 2007-ben, az Európai Unióhoz való csatlakozással kezdett változni. Az EU-csatlakozással erős nyomást gyakoroltak Románia mezőgazdaságának és gazdaságának modernizálására, mind a vidéki, mind a városi területeken. Ez a nyomás erősen érintette a gazdákat, mert nehéz volt felvenni a versenyt más szomszédos országokkal, amelynek egyik magyarázata a tőkehiány volt.

A 2015. évi Eurostat statisztikák szerint a romániai munkaerő 26%-a dolgozott a mezőgazdaságban, ami a mezőgazdaságban foglalkozottak legmagasabb százaléka az EU-ban. Ugyanakkor Románia azon országok közé tartozik, ahol a legmagasabb a 65 év feletti gazdálkodók aránya, amely 44,3%.

A szarvasmarha tenyésztés világszerte sok embernek biztosít megélhetést, mint gazdasági tevékenység, alapvető élelmiszereket szolgáltat, mint a tej, hús, vaj, sajt.

A 21. században világszerte jelentős változások történtek a mezőgazdaság fejlődésében, ugyanakkor számos kihívásnak kell megfelelni ezen ágazaton belül, amely közül a legfontosabb az egyre növekvő népesség élelmiszerrel való ellátása.

A mezőgazdaság fejlődéséhez nagymértékben hozzájárult a mezőgazdasági pályázatok igénybevétele, melyeknek célja a helyi termelők versenyképességének javítása, a termelés fokozása, fiatal gazdák támogatása, munkalehetőségek kínálása, a vidéki térség megőrzése, megművelése.

Romániában három fontosabb mezőgazdaságot támogató program működik, az A.P.I.A. – MIKÜ, LEADER és SAPARD, melyeket az Európai Unió hozott létre a csatlakozni kívánó tagállamok számára, a mezőgazdaság és vidékfejlesztés támogatására.

Ezek alapján a dolgozatom által tett felmérés azt mutatja, hogy van esély a mezőgazdaság fejlődésére a kevés lakosság és kevés utód ellenére is, hiszen minden adott a minket körülvevő területeken, a gazdák nagyrészt elő tudják állítani az állatok számára megfelelő mennyiségű szálas takarmányt, a gépezetek korszerűsítve vannak, és a pályázatok irányában is egyre nyitotabbak lesznek, amely csak fejlődhet megfelelő útbaigazítás által.

Felhasznált irodalom

1. †Bedő S. – Füller I. – Holló G. – Húth B. – Mészáros Gy. – Polgár J. – Péter S.J. – Vágó B. (2014) : A magyartarka tenyésztése, Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
2. Benk Á. (2018) : Mezőgazdasági alapismeretek, Szegedi Tudományegyetem
3. Bíró Sz. – Rácz K. (2014) : Hatékonyság és foglalkoztatás a magyar mezőgazdaságban. Gazdálkodás, 58. évfolyam, .sz.
4. Bors R. (2008) : Az üzemi struktúra fejlődésének irányai az EU tagországokban és Romániában, Doktori (PhD) értekezés, Gödöllő
5. Búzás Gy. – Szabó F. (2011) : Szarvasmarhafajták termelésének gazdasági értékelése. Gazdálkodás, 55. évfolyam, 2. sz.
6. Csugány J. (2018): A technológiai változások hatása a munkapiacra: Új kihívások és lehetőségek, Eger. Taylor Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat 4 sz.
7. European Comission (EC) (2022): At a glance: ROMANIA'S CAP STRATEGIC PLAN. Agricultural and Rural Development
8. Eurostat (2017): Farmers in the EU – statistics.
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Farmers_in_the_EU_statistics_&oldid=357530
9. Fogarasi J. – Nyárs L. – Papp G. – Varga E. – Vőneki É. (2007) : A főbb állattenyésztési ágazatok és a takarmánytermelés helyzete Romániában, Agrárgazdasági Kutató Intézet, 5 sz.
10. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium hivatalos oldala:
<https://www.madr.ro/interes-public.html>
11. Goda P. – Hamza E. – Mezei K. – Rácz K. (2022): A vidékfejlesztés helye és szerepe a fejlesztéspolitikában, Gazdálkodás, 66 (6), 532-553
12. Gyuricza Cs. (2019) : Szarvasmarhatartás, Segédlet a közfoglalkoztatási programokhoz kapcsolódó állattartáshoz és állati termékfeldolgozáshoz, Szent István Egyetem
13. Holló I. – Szabó F. (2016): Szarvasmarhatenyésztés, Mezőgazda kiadó

14. Horn P. – Stefler J. (2017) : A világ állati fehérje ellátása, annak humán-egészségügyi szerepe, figyelemmel a húsmarha tenyésztésre, Hungarian Journal of Animal Production, 66. évfolyam, 4. sz
15. Horváth J. (2018): Az Európai Unió Közös Agrárpolitikája, jegyzet
16. Horváth J. (2019): Agrárgazdaságtan és vállalatgazdaságtan, Hódmezővásárhely, Szegedi Tudományegyetem, mezőgazdasági kar
17. Incze P. (2010): A szimentáli története Erdélyben, Gazdakör
18. Kemény G. – Rácz K. (2017) : A mezőgazdasági kisüzemek jellemzői és fejlesztési lehetőségei, Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest
19. Majoros P.(2015) : A kutatómódszertan alapjai, Budapest
20. Martinez C. – Pegolo S. – Sartori S. Toledo-Alvaro H. – Varona L. – Degano L. – Cicario D. – Finocchiaro R.- Bittante G. – Aecchinato A. (2021) : Genetic correlations between fertility traits and milk composition and fatty acids in Holstein-Friesian, Brown Swiss, and Simmental cattle using recursive models, Journal of Dairy Science
21. Máthé J. (2008) : Magyarhermány kronológiája (1944-1964), Csíkszereda
22. Mikó J.E. (2011): A Holstein-Fríz szarvasmarhák kondíciója és egyes értékmérő tulajdonságai közötti összefüggések, Debrecen
23. Nagy Sz. (2021): Románia mezőgazdaságának vizsgálata különös tekintettel az EU- csatlakozás utáni időszakra, A Magyar Agrár- és Élettudományi Károly Róbert Campusának tudományos közleménye
24. Orosz Sz. – Hoffman R. (2014) : A silókukorica értékmérő tulajdonságai, Kaposvári Egyetem, Növénytermesztési és Növényvédelmi Tanszék
25. Radu L. (2018): The agricultural Crops Production of Romania, „Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, 18 (2), 177-181
26. Ritter K. (2018): Vidéki foglalkoztatás mint a vidék gazdasági biztonságának alapja, Nemzeti Községi Intézet, Budapest
27. Schmidt J. – Zsédely E. (2011) : Kérődző állatok takarmányozása, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Debrecen
28. Tiboldi I. (2005): Higiénikus tejtermelés a kisgazdaságban, Csíkszereda
29. Úr S. (2009): Az állattenyésztés alapismeretei, Budapest
30. Váradi P. – Löwey L. (2002) : Erdővidék, PéterPál Kiadó, Veszprém
31. Virág A. – Balog I. (2015) : Magyarhermány száz év távlatából 1914-2014, Sepsiszentgyörgy

32. Willer H. – Lernoud J. (2018) : The world of Organic Agriculture, Statistic and Emerging Trends 2019, 34-35.
<https://orgprints.org/id/eprint/34570/10/WILLER-LERNOUD-2018-final-PDF-low.pdf>

Ábrák jegyzéke

1. A mezőgazdaságban dolgozók aránya az EU-ban.....	9
2. Halszállás elrendezésű fejőház.....	15
3. Legelőre vontatható fejőkocsi.....	15
4. Erdővidék települései.....	26
5. Szimentáli szarvasmarhák.....	28
6. Szimentáli ikerborjak.....	29
7. Holstein szarvasmarhák.....	31
8. Román pirostarka szarvasmarhák.....	31
9. Törzskönyvezett tenyészbika – piros tarka.....	32
10. Magyarhermány térképe.....	33
11. Magyarhermány.....	34
12. Alszegei borvízforrás.....	34
13. Demográfiai adatok etnikailag lehatárolt magyarság csoportjára nézve.....	35
14. Magyar és roma tanulók számának változása az elmúlt 10 évben.....	36
15. Gazdák besorolása életkor szerint.....	39
16. A gazdák által művelt mezőgazdasági területek nagysága.....	40
17. Class Arion 2019-es kiadás.....	45
18. Gilibert trágyaszóró.....	46
19. Chrono bálázógép.....	46

Táblázatok jegyzéke

1. Tejelő és kettős hasznosítású borjak takarmányozása.....13
2. Magyarhermányban a mezőgazdaságban dolgozók száma egy családon belül.....42
3. Az EU-s támogatások aránya százalékban kifejezve a jövedelmen belül.....44
4. A mezőgazdaság elemzése Magyarhermányban SWOT analízis segítségével.....50

NYILATKOZAT

Molnár János (név) (hallgató Neptun azonosítója: ZBIAB9) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**

Kelt: Keszthely, 2024. év április hó 22. nap

Dr. Lukács Gábor

belső konzulens

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: MOLNÁR JÁNOS
A Hallgató Neptun kódja: ZBIAB9
A dolgozat címe: MAGYARHERMÁNY AGRÁRMŰLTJA, JELENE ÉS JÖVŐBELI KILÁTÁSAI
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: MATE
A konzulens tanszékének a neve: AGRÁRGAZDASÁGTANI ÉS AGRÁRPOLITIKAI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

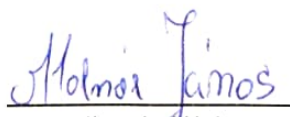
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év Április hó 21 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.